

Naczelną Dyрекccją Archiwów Państwowych

INFORMACJA BIEŻĄCA

NR 3 (29)

18.11.2003 r.

SPIS TREŚCI

I. Z ZAGRANICY

1. Spotkanie Komitetu Kształcenia Zawodowego (CPT) Międzynarodowej Rady Archiwów (ICA)
2. Konferencja „Opening doors: Web Portals for the Historic Environment” w Londynie
3. Polsko-ukraińskie rozmowy o wzajemnej restytucji przemieszczonych dóbr kultury
4. Realizacja projektu poszukiwań archiwalnych dla byłych robotników przymusowych
5. Nowe umowy
6. Konferencje i spotkania
7. Spotkania w ramach bezpośredniej współpracy archiwalnej
8. Kontynuacja realizacji programu „Odtworzenie Pamięci Polski”
9. Warsztaty „Building a Geospatial Digital Library” w Pizie we Włoszech

II. Z KRAJU

1. Polskie dokumenty na liście UNESCO „Memory of the World”
2. „Dni Otwarte” w archiwach państwowych w dniach 10–11 X 2003
3. Miasta w dokumencie archiwalnym

4. Uroczystość przekazania do zasobu archiwów państwowych materiałów tworzących „Archiwum Irańskie 1942–1945”
5. Posiedzenie zespołu problemowego „Kształtowanie narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji technicznej”
6. Posiedzenie Rady Archiwalnej
7. Nowo powołane zespoły naukowe
8. Walne zgromadzenie delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego i sesja naukowa „Stosunki polsko-ukraińskie w I połowie XX wieku”
9. Sympozjum „Informacja i udostępnianie zasobów w archiwach Kościoła Katolickiego w Polsce”
10. Festiwal wielokulturowy w Przemysłu

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. Konferencje, sesje, zebrania naukowe
2. Współpraca z lokalnymi władzami i instytucjami naukowo-kulturalnymi
3. Nabytki i darowizny
4. Popularyzacja
5. Wizyty
6. Jubileusze
7. Nowości wydawnicze

IV. SPRAWY KADROWE

1. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
2. Archiwa Państwowe

V. PRZEPISY PRAWNE

I. Z ZAGRANICY

1. SPOTKANIE KOMITETU KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO (CPT) MIĘDZYNARODOWEJ RADY ARCHIWÓW (ICA)

W dniach 15–17 V 2003 r., w Helsinkach, odbyło się posiedzenie Komitetu Kształcenia Zawodowego (Committee on Professional Training) Międzynarodowej Rady Archiwów (ICA). Obrady prowadziła nowa przewodnicząca, Christine Martinez z Francji. Ich celem było podjęcie decyzji programowych przed Międzynarodowym Kongresem Archiwów, który odbędzie się w sierpniu 2004 r., w Wiedniu.

Gospodarzem spotkania były Narodowe Archiwa Finlandii. Uczestniczyli w nim archiwiści i nauczyciele akademicy z 10. krajów, którzy omówili potrzeby szkoleniowe archiwów narodowych skupionych w regionach ICA oraz przedstawili przykłady istniejących lub wprowadzanych systemów kształcenia archiwistów w Europie.

Ch. Martinez omówiła wyniki ankiety, prowadzonej wśród członków ICA. Miała ona na celu ustalenie, które kraje dysponują gotowym systemem doksztalcania archiwistów, jakie mają potrzeby szkoleniowe, czy posiadają materiały edukacyjne dla archiwistów. W rezultacie ustalono, że za słabe punkty szkoleń należy uznać, iż są zbyt krótkie, odpłatne, nie są prowadzone w językach narodowych, co znacznie ogranicza krąg ich uczestników. Największe zainteresowanie archiwów budzą kwestie prawa archiwalnego, selekcji i kwalifikacji dokumentacji, zarządzania dokumentacją elektroniczną oraz przechowywania i konserwacji archiwaliów.

Dr Aleksandra Czapelska (ZNA NDAP), reprezentująca archiwa polskie, przedstawiła założenia, wyniki i wnioski dwuetapowej ankiety przeprowadzonej przez NDAP dla EURBICA w latach 2001–2003. Dotyczyła ona doświadczeń archiwów europejskich w zakresie organizowania szkoleń, ich preferowanej formy, oczekiwań tematycznych oraz gotowości do ich przeprowadzenia. W drugim etapie wyodrębniono listę siedmiu zagadnień, do których archiwa zgłosiły szczegółowe propozycje tematów warsztatów. Koncentrują się one na problematyce kwalifikacji archiwalnej i przejmowania materiałów archiwalnych ze szczególnym uwzględnieniem dokumentacji elektronicznej oraz na standardach opisu archiwalnego i tworzeniu elektronicznych pomocy archiwalnych. W dalszej kolejności największe zainteresowanie archiwów europejskich budzą zagadnienia „records management” oraz prawne

aspekty funkcjonowania archiwów we współczesnym społeczeństwie. Propozycje programowe dla CPT to m.in. poszukiwanie kadry dla warsztatów przeznaczonych dla narodowych ekspertów oraz stworzenie ujednoczonych kryteriów oceny skuteczności szkoleń.

Sharon Alexander-Gooding (Barbados, CARBICA) omówiła stan i potrzeby w zakresie kształcenia archiwistów w regionie karaibskim. W dalszej części obrad zaprezentowano programy narodowe — plan reformy kształcenia archiwistów w Chorwacji, na Uniwersytecie w Zagrzebiu (Joso Ivanovic), oraz reformę przeprowadzoną w Finlandii, na Uniwersytecie w Tampere (Marjo-Rita Valtonen). Istotą obu jest wyodrębnienie archiwistyki jako samodzielnych i dwustopniowych studiów oraz odejście od tradycyjnej archiwistyki jako nauki pomocniczej historii i wprowadzenie programu dostosowanego do potrzeb rynku pracy, z naciskiem na zajęcia praktyczne. Przedstawiono też system kształcenia zawodowego i egzaminów zawodowych dla archiwistów w Finlandii, prowadzony przez archiwum państwowe, oraz działalność szkoleniową fińskiego stowarzyszenia archiwów biznesowych.

W opinii Ch. Martinez, ze względu na specyfikę regionów, najskuteczniejszą formą pracy staje się wspieranie lokalnych inicjatyw. W tym celu należy gromadzić i udostępniać informacje o działalności szkoleniowej archiwów i stowarzyszeń archiwistów. Zebrana przez NDAP tematyka szkoleń, którymi interesują się archiwa europejskie, zostanie przekazana członkom komitetu, ażeby w ten sposób znaleźć osoby, które podjęłyby się ich prowadzenia.

W końcowej części spotkania przewodnicząca zapowiedziała zmiany w dotychczasowych metodach działania komitetu idące w kierunku małych grup roboczych, pracujących nad konkretnymi, przydzielonymi zadaniami. Pierwszej z nich powołanej w Helsinkach, pod kierownictwem J. Ivanovica z Archiwów Państwowych Chorwacji, powierzono przygotowanie przewodnika na temat metod przekształcania krajowych systemów edukacyjnych. CPT postawił sobie zadania: gromadzenia i upowszechniania wiadomości na temat międzynarodowej i lokalnej działalności szkoleniowej w zakresie archiwistyki, poszukiwania potencjalnych partnerów wspomagających lub prowadzących taką działalność, zbierania informacji o kadrze z uwzględnieniem specjalizacji i języka. Metodyka „kształcenia szkoleniowców” ma być głównym zagadnieniem, które CPT zamierza poruszyć w trakcie obrad Międzynarodowego Kongresu Archiwów w Wiedniu.

A. Czapelska (ZNA)

2. KONFERENCJA „OPENING DOORS: WEB PORTALS FOR THE HISTORIC ENVIRONMENT” W LONDYNIE

17 VI 2003 r. w British Museum odbyła się konferencja „Opening Doors: web portals for the historic environment”. Jej organizatorem była HEIRNET (the Historic Environment Resources Network), zajmująca się promocją współpracy między instytucjami posiadającymi informacje dotyczące archeologii i wydarzeń historycznych (więcej danych patrz: www.britarch.ac.uk/HEIRNET).

Celem spotkania była wymiana doświadczeń przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za szeroko pojęte dziedzictwo kulturowe w zakresie tworzenia i doskonalenia portali internetowych prezentujących wydarzenia historyczne, wyniki badań z dziedziny historii i dziedzin pokrewnych bądź zasoby konkretnych instytucji. W konferencji uczestniczyli głównie przedstawiciele instytucji brytyjskich: British Museum, British Library, The National Archives – Public Record Office, reprezentanci uniwersytetów oraz poszczególnych hrabstw, odpowiedzialni na swoim terenie za promowanie dziedzictwa i kultury. Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych reprezentowała Anna Barszcz, pracownik COIA, która wyjechała do Londynu w ramach programu DELOS. DELOS — Sieć Doskonałości Bibliotek Cyfrowych jest finansowana ze środków 5. Programu Ramowego Komisji Europejskiej oraz jest częścią większego przedsięwzięcia zmierzającego do budowy społeczeństwa informacyjnego. Do programu tego przystąpiła Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych.

Myślą przewodnią wystąpień i prezentacji była próba znalezienia odpowiedzi na pytanie: jak wyjść naprzeciw oczekiwaniom współczesnego użytkownika, aby zachęcić go do zainteresowania się problematyką historyczną, a zarazem maksymalnie ułatwić mu dostęp i korzystanie z informacji zawartych w sieci.

Alice Grant (Cultural Heritage Consortium) w swojej prezentacji przeanalizowała poszczególne grupy użytkowników oraz ich potrzeby i oczekiwania wobec profesjonalnych portali historycznych. Wyróżniła tu potrzeby edukacyjne uczniów i środowisk nauczycielskich, profesjonalne — badaczy i wszystkich parających się historią amatorsko lub hobbistycznie.

Z kolei Jill Fiiney (British Library) wyjaśniała, że jej instytucja, przygotowując portal dla poszczególnych grup użytkowników, starała się uwzględnić ich oczekiwania (czas poszukiwania informacji, rodzaje informacji). Dla British Library ważne jest także kształtowanie relacji oraz

poznawanie odbiorcy stron internetowych, choćby poprzez formularz rejestracji użytkownika obecny na stronie www.

Elizabeth Halam Smith (National Archives) na przykładzie funkcjonowania portalu PRO, a zwłaszcza bazy danych „Access to Archives” (A2A) skupiła się na możliwościach archiwum w zakresie zaspokajania potrzeb użytkownika on-line. Z badań PRO wynika, że wśród odwiedzających strony National Archives: 65% to osoby poszukujące rozrywki bądź realizujące swoje prywatne zainteresowania, 12% to profesjonaliści, 10% uczniowie i studenci, a 7% osoby pomagające w poszukiwaniach krewnym lub przyjaciółom. Ta analiza zainteresowań użytkowników jest równoznaczna z ich oczekiwaniami co do treści stron internetowych. Dlatego autorzy portalu, unikając słownictwa naukowego i archiwalnego, z troszczyli się o dostępność informacji (łatwość, szybkość dotarcia, potwierdzenie wiarygodności, możliwość zrozumienia kontekstu historycznego).

Pozostałe wystąpienia poświęcone były prezentacji dostępnych portali o tematyce historycznej. W tej części konferencji zgromadzeni mieli szansę zapoznać się np. z portalami dotyczącymi historii i dziedzictwa narodowego Walii, programem „Portable Antiquities Scheme”, który pomaga i doradza osobom poszukującym lub posiadającym obiekty archeologiczne, czy też realizowanym w ramach programu „Kultura 2000” programem „ARENA” (Archeological Records of Europe – Networked Access), który m.in. udostępnia wybrane znaleziska archeologiczne za pośrednictwem Internetu.

Na podkreślenie zasługuje fakt bardzo profesjonalnego przygotowania konferencji. Spotkanie odbyło się w jednej z sal wykładowych British Museum, zaopatrzonej w duży ekran oraz rzutnik przystosowany do podłączenia komputera. Każde wystąpienie miało charakter prezentacji, a nie odczytu. Po zakończeniu konferencji odbyła się ożywiona dyskusja z udziałem uczestników.

A. Barszcz (ZNA)

3. POLSKO-UKRAIŃSKIE ROZMOWY O WZAJEMNEJ RESTYTUCJI PRZEMIESZCZONYCH DÓBR KULTURY

W dniach 1–2 VII 2003 r. w Jaremczy (Ukraina) odbyło się spotkanie z udziałem Darii Nałęcz, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Hennadija Boriaka, Przewodniczącego Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy, oraz grupy ekspertów do spraw archiwaliów

historycznych, działającej w ramach międzyrządowej komisji do spraw ochrony i zwrotu utraconych i bezprawnie przemieszczonych dóbr kultury w okresie II wojny światowej. Stronę polską reprezentowali: Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Jacek Krochmal, kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki. Stronę ukraińską reprezentowali: Olga Muzyczuk, dyrektor Centralnego Historycznego Archiwum Państwowego Ukrainy w Kijowie, Diana Pelc, dyrektor Centralnego Historycznego Archiwum Państwowego Ukrainy we Lwowie oraz Georgij Papakin, Naczelnik Oddziału Informacji, Udostępniania i Kontaktów Zagranicznych Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy.

Głównym punktem obrad było omówienie zakresu wzajemnej restytucji przemieszczonych dóbr kultury. Strony rozmów podpisały protokół, w którym zadeklarowały, w ramach tzw. pierwszego kroku, gotowość wzajemnego przekazania części przemieszczonych archiwaliów. Przedmiotem tej wstępnej wymiany będą ze strony polskiej: księga grodzka lwowska z 1687 r. (z zasobu AP w Krakowie), księga miejska z Krzemieńca z lat 1747–1764, 3 księgi grodzkie (krzemieniecka, włodzimierska i żytomierska) z lat 1683–1783 (z zasobu AGAD w Warszawie). Strona ukraińska zobowiązała się do przekazania 22. dokumentów pergaminowych z lat 1396–1760 (z zasobu Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy w Kijowie) oraz zespołu „Komisja do rozpatrzenia roszczeń finansowo-majątkowych między Austrią a Królestwem Polskim” z lat 1816–1817, liczącego 16 j.a. (z zasobu Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie).

Podczas rozmów omówiono także projekty wspólnych wydawnictw źródłowych i archiwalnych. Uzgodniono m.in. koncepcję 2. tomu wydawnictwa *Wołyń – Galicja Wschodnia 1943–1944. Przewodnik po źródłach archiwalnych*. Przedstawiono założenia 4-tomowej publikacji źródeł do dziejów stosunków polsko-ukraińskich w latach 1939–1947 oraz przewodnika po źródłach archiwalnych do historii Ukrainy przechowywanych w archiwach polskich, a wreszcie przewodnika i komputerowej bazy danych do „Archiwum Radziwiłłów”. Część wydawnictw i wystaw archiwalnych organizowanych przy okazji promocji publikacji, ma być dostępna na stronach internetowych NDAP (www.archiwa.gov.pl) oraz Państwowego Komitetu Ukrainy (www.archives.gov.ua).

J. Krochmal (ZNA)

4. REALIZACJA PROJEKTU POSZUKIWAŃ ARCHIWALNYCH DLA BYŁYCH ROBOTNIKÓW PRZYMUSOWYCH

W projekcie realizowanym od stycznia br. na podstawie umowy NDAP z Bundesarchiv w Koblencji uczestniczy obecnie 19 instytucji polskich, w tym 15 archiwów państwowych, 3 muzea (Oświęcim, Majdanek, Sztutowo) oraz Instytut Pamięci Narodowej. Poszukiwaniami w archiwach i instytucjach polskich kieruje powołane do tego celu Centrum Informacji Archiwalnej. Kwerenda odbywa się za pośrednictwem specjalnego systemu elektronicznego, opracowanego przez stronę niemiecką, i dostępnego poprzez Internet. Poza systemem, Centrum współpracuje niemal ze wszystkimi pozostałymi archiwami państwowymi, a także z Muzeum w Rogoźnicy (Gross Rosen), Żydowskim Instytutem Historycznym i Centralnym Archiwum Wojskowym.

Do chwili obecnej Centrum otrzymało łącznie około 16 tys. zapytań z Centrum Rozdziału Wniosków w Kolonii, które najpierw sprawdzono w materiałach Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”. Tą drogą zweryfikowano, jak dotąd, ponad 10 tys. zapytań, z czego ponad 5% załatwiono pozytywnie. Do archiwów państwowych i innych instytucji skierowano ponad 5 tys. zapytań, z których pozytywną odpowiedź uzyskało 14–15 %. Oznacza to, iż łącznie Centrum załatwiło pozytywnie ok. 20 % wniosków. Dotychczasowe wnioski pochodziły z fundacji krajowych z terenu Rosji, Białorusi, Ukrainy, Czech, a także z ISD Arolsen. Od września br. umieszczane są w systemie zapytania zebrane przez Międzynarodową Organizację ds. Migracji w Genewie. Do archiwów i innych instytucji w Polsce adresowanych jest około 6 tys. kwerend z tej instytucji. Obejmują one zarówno zapytania od obywateli polskich, którzy pracowali w Niemczech, jak też od osób innych narodowości, które były zatrudnione na terenie obecnych ziem polskich.

W dniu 7 X 2003 r. odbyło się w Berlinie kolejne spotkanie z udziałem wszystkich uczestników projektu, tj. Niemieckiej Fundacji „Pamięć-Odpowiedzialność-Przyszłość”, fundacji z Białorusi, Polski, Rosji, Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM), Centrum Rozdziału Wniosków w Kolonii, niemieckich centr landowych i archiwów niemieckich. Ze strony NDAP udział wzięła dr Anna Krochmal, kierująca polskim Centrum Rozdziału. W trakcie spotkania omawiano trzy podstawowe zagadnienia: stan opracowania zapytań archiwalnych w archiwach

niemieckich i polskich, problem opracowywania wniosków z IOM (International Organisation for Migration) w Genewie oraz perspektywy dalszej realizacji projektu.

Wyniki kwerendy w archiwach i instytucjach polskich zostały bardzo wysoko ocenione zarówno przez poszczególne fundacje krajowe, jak też uczestniczące w programie archiwa i instytucje niemieckie. Wstępnie ustalono też, iż realizacja projektu na terenie Polski zostanie przedłużona do połowy 2004 r.

A. Krochmal (COIA)

5. NOWE UMOWY

- 10 IX 2003 r. została podpisana umowa pomiędzy Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Jewish Records Indexing Poland. Jej przedmiotem jest realizacja projektu mającego na celu wdrożenie procedury poszukiwań genealogicznych w zasobie 13. polskich archiwów państwowych (AGAD oraz archiwa państwowe w Częstochowie, Kaliszu, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Przemyślu, Rzeszowie, Siedlcach, Suwałkach, Warszawie i Zamościu wraz z oddziałami terenowymi) — prowadzonych na podstawie zamówień składanych drogą elektroniczną. Umowa ta jest kontynuacją założeń projektu pilotażowego wprowadzonego od 1 XI 2003 r. w AP w Białymstoku.

Wydział Współpracy z Zagranicą

6. KONFERENCJE I SPOTKANIA

- 23 VII 2003 r. dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, uczestniczył w posiedzeniu organizacyjnym DLM-EEIG (European Economic Interest Group) w Brukseli.
- W dniach 11–14 IX 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych, i dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP, przebywali w Szwajcarii. Celem wizyty był udział w obradach 25. Jubileuszowej Sesji Stałej Konferencji Muzeów, Bibliotek i Archiwów Polskich na Zachodzie, która odbywała się w Rapperswilu. W trakcie posiedzenia został przyjęty nowy członek, tj. Muzeum Polaków na Węgrzech.
- W dniach 19–20 IX 2003 r. Anna Michaś, kierownik Pracowni Konserwacji w AP w Krakowie, wzięła udział w konferencji podsumowującej program SEPIA (Safeguarding European Fotographic Images for Access). Spotkanie odbyło się w Helsinkach.

- W dniach 20–24 IX 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, wzięła udział w spotkaniu szefów archiwów państw Unii Europejskiej, które odbyło się w Syrakuzach.
- W dniach 6–8 X 2003 r. przebywała w Berlinie dr Anna Krochmal, COIA, która uczestniczyła w spotkaniu w Centrum Informacji dla osób poszkodowanych przez III Rzeszę.
- W dniu 10 X 2003 r. odbyło się w Atenach posiedzenie Międzynarodowej Komisji Służby Poszukiwawczej Czerwonego Krzyża, w którym polskie archiwa państwowe reprezentowała dr Anna Laszuk, dyrektor COIA.
- 14 X 2003 r. dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, reprezentował Polskę na posiedzeniu ekspertów ds. archiwalnych Unii Europejskiej w Brukseli.

Wydział Współpracy z Zagranicą

7. SPOTKANIA W RAMACH BEZPOŚREDNIEJ WSPÓŁPRACY ARCHIWALNEJ

- W dniach 3–16 VIII 2003 r. dr Jerzy Gaul, pracownik Archiwum Głównego Akt Dawnych, przebywał we Freiburgu w ramach wymiany bezdewizowej, gdzie w Bundesarchiv-Militärarchiv przeprowadził kwerendę poświęconą rejestracji poloników z lat 1772–1918.
- W dniach 13–17 VIII 2003 r. dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i dr Ewa Rosowska-Jakubczyk, p.o. naczelnika Wydziału Integracji Europejskiej, prof. Zbigniew Karpus (UMK) oraz prof. Waldemar Rezmer (UMK) złożyli wizytę w Moskwie. Jej celem było omówienie spraw związanych z publikacją źródłową *Czerwonoarmiści w niewoli polskiej 1919–1922*. W trakcie posiedzenia komitetu redakcyjnego omówiono m.in.: teksty wstępu historycznego, wykaz włączonych do publikacji dokumentów źródłowych, opracowanie naukowe dokumentów (przypisy, biografie). Ustalono także załączniki, jakie zostaną dołączone do publikacji. Ponadto uczestnicy delegacji spotkali się z kierownictwem Federalnej Służby Archiwalnej Rosji. W trakcie spotkania przedstawiono stan prac nad przygotowaniem 4. tomu zbioru dokumentów katyńskich, sprawy przygotowania polsko-rosyjskiej publikacji dokumentów archiwalnych

dotyczących polskich jeńców wojennych 1920 r., sprawy zaświadczeń potwierdzających represje wobec obywateli polskich stosowane przez władze ZSRR, kwestię współpracy przy wydawanym z Ukrainą przewodniku na temat represjonowania ludności polskiej na Wołyniu i w Galicji Wschodniej w 1943 r. Przedyskutowano także projekt zorganizowania w roku przyszłym polsko-rosyjskiego seminarium archiwalnego oraz wspólnej wystawy archiwalnej dwa lata później. Ważnym rezultatem rozmów jest deklaracja gotowości strony rosyjskiej do wznowienia wymiany osobowej z Polską. Przedstawiciele NDAP podczas swojego pobytu w Moskwie spotkali się również z prof. Stefanem Mellerem, ambasadorem RP w Moskwie.

- W dniach 17–30 VIII 2003 r. Mariola Szaleniec, AP w Krakowie, oraz Lidia Potykanowicz-Suda, AP w Gdańsku, przebywały w Trieście, gdzie w ramach programu Rady Europy „Odtworzenie Pamięci Polski” rejestrowały polonika. Rejestrację prowadzono w Archivio di Stato di Trieste (AS TS). Kwerenda objęła ok. 120 inwentarzy —głównie zespołów akt władz —administracyjnych (prowincjonalnych i komunalnych), notarialnych i rodzinnych. Na podstawie rozpoznanych materiałów opracowano 51 kart-formularzy. Następnym etapem ich wyjazdu był Rzym, gdzie w Papieskim Instytucie Studiów Kościelnych (PISE) przebywały w dniach 31 VIII–13 IX 2003 r. porządkując spuściznę po Witoldzie Bronowskim, attaché ds. prasowych w Ambasadzie Rzeczypospolitej przy Watykanie w latach 1937–1944. W wyniku prac porządkowych powstał zespół liczący 35 j.a. (ok. 0,65 mb. akt), do którego opracowały inwentarz poprzedzony wstępem. Rezultatem ich prac jest również ekspertyza pierwszych 12. teczek (lata 1919–1959) zespołu akt „Poselstwa Polskiego i Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej”.
- W dniach 6–10 X 2003 r. Beata Grelewicz, AP w Zielonej Górze, przebywała w ramach wymiany bezdewizowej w Poczdamie, gdzie przeprowadziła poszukiwania dokumentów (na poziomie pomocy archiwalnych) dotyczących powiatów: krośnieńskiego, gubińskiego, żarskiego, sulechowsko-świebodzińskiego. Zebrane informacje zostaną wykorzystane przy opracowaniu zespołów niemieckich urzędów państwowych i samorządowych działających przed 1945 r. na terenach wspomnianych powiatów.
- W dniach 12–25 X 2003 r. Sławomir Filipowicz, AP w Suwałkach, przebywał w ramach wymiany osobowej na Litwie. S. Filipowicz przeprowadził w archiwach i bibliotekach wileńskich badania w celu uzupełnienia i weryfikacji materiałów do przygotowywanego do druku *Przewodnika po zasobie archiwalnym Suwalszczyzny*.

- W dniach 13–24 X 2003 r. dr Jerzy Gaul, Archiwum Główne Akt Dawnych, przebywał w ramach wymiany bezdewizowej w Wiedniu, gdzie przeprowadził badania porównawcze nad kancelarią komend generalnych i komend korpusów oraz stosowanym przez nie rubrykowym systemem składania akt w registraturze. Wyniki badań zostaną wykorzystane podczas opracowania inwentarza zespołu „Komendy Generalnej 1777–1918”, przechowywanego w zbiorach AGAD.

Wydział Współpracy z Zagranicą, L. Potykanowicz-Suda (AP Gdańsk)

8. KONTYNUACJA REALIZACJI PROGRAMU „ODTWORZENIE PAMIĘCI POLSKI”

W dniach 18–19 IX 2003 r. odbyło się w Dreźnie, w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Saksonii, któremu podlega saksoński referat spraw archiwalnych, posiedzenie Komitetu Wykonawczego programu „Odtworzenie Pamięci Polski”.

Na spotkanie — oprócz przedstawicieli państw-uczestników programu: Austrii, Litwy, Niemiec i Ukrainy przybyła przedstawicielka Rady Europy, instytucji patronującej programowi. Natomiast z różnych przyczyn nie dotarli do Drezna delegaci z Francji, Rosji, Szwajcarii i Włoch. Stronę polską reprezentowali: dr hab. Władysław Stępnia, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Anna Barszcz, ZNA, Katarzyna Jagiełło, Wydział Współpracy z Zagranicą, oraz Violetta Lipińska, COIA.

Polscy uczestnicy przedstawili dotychczasowe wyniki prac oraz zapoznali obecnych ze stworzoną na potrzeby programu bazą danych i jej zawartością. Partnerzy programu omówili sprawy związane z przystąpieniem do realizacji 2. etapu programu oraz zasady jego finansowania. Ustalono również, że zakończenie programu nastąpi z końcem roku 2005. Ponadto podjęto decyzję o wystosowaniu do archiwów białoruskich oficjalnego zaproszenia do przystąpienia do programu.

Przewiduje się, że realizacja programu na Białorusi obejmie wstępnie rejestrację poloników, przechowywanych w zasobach 3. archiwów: Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Mińsku, Narodowego Archiwum Historycznego Białorusi w Grodnie, Archiwum Państwowego Obwodu Grodzieńskiego. W tym celu przygotowano spotkanie robocze poświęcone omówieniu metodologii programu. Odbyło się ono w Grodnie w dniach 8–9 X 2003 r. Uczestniczyli w nim dyrektorzy wymienionych archiwów, przedstawiciel Komitetu ds.

Archiwów i Biurowości przy Radzie Ministrów Republiki Białoruś, dyrektor programu, dr hab. Władysław Stepniak oraz Katarzyna Jagiełło, Wydział Współpracy z Zagranicą.

W trakcie rozmów strona białoruska udostępniła spisy zespołów archiwalnych, które mają posłużyć za podstawę do wyboru zespołów przeznaczonych do dalszego opracowania (opisanie, wprowadzenie do bazy danych). Ponadto zapoznała się z samą bazą danych jako wynikiem końcowym programu oraz metodą sporządzenia formularzy zawierających dane o polonikach. Omówiono także zasady dalszej współpracy w ramach programu.

W trakcie wizyty przedstawiciele NDAP zapoznali się z lokalnymi archiwami (Archiwum Historycznym Białorusi w Grodnie o charakterze archiwum centralnego, Archiwum Państwowym Obwodu Grodzieńskiego). Obu archiwom podarowane zostały publikacje NDAP. Ważną częścią programu było omówienie warunków i zakresu udostępniania archiwaliów. Strona białoruska oświadczyła, że w zbiorach wizytowanych archiwów nie ma akt wyłączonych z udostępnienia. Pobyt na Białorusi był również okazją do złożenia wizyty Andrzejowi Krętowskiemu, Konsulowi Generalnemu RP w Grodnie, który wyraził zainteresowanie programem i współpracą z archiwami białoruskimi. Ponadto obiecał udzielić wszelkiej pomocy w nawiązywaniu i podtrzymaniu dobrych kontaktów z archiwami grodzieńskimi.

Wydział Współpracy z Zagranicą

9. WARSZTATY „BUILDING A GEOSPATIAL DIGITAL LIBRARY”

W PIZIE WE WŁOSZECH

W dniach 19–20 IV 2003 r., Stanisław Flis i Piotr Wierzbicki, AP w Gdańsku, oraz Rafał Magryś z AP w Lublinie uczestniczyli w warsztatach na temat digitalizacji materiałów kartograficznych i geodezyjnych przechowywanych w zbiorach bibliotecznych. Kurs obejmował szeroką problematykę tworzenia komputerowych baz danych w zakresie ww. dokumentacji, jak również poruszał aspekty praktycznego wykorzystania informacji zawartych w Internecie na przykładzie Alexandria Digital Library, zaprojektowanej przez specjalistów z Uniwersytetu Kalifornijskiego.

P. Wierzbicki (AP Gdańsk)

II. Z KRAJU

1. POLSKIE DOKUMENTY NA LIŚCIE UNESCO „MEMORY OF THE WORLD”

W Gdańsku, w dniach 28–30 VIII 2003 r. odbyło się VI Spotkanie Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu UNESCO „Pamięć Świata” oraz spotkanie konsultacyjne przedstawicieli państw basenu Morza Bałtyckiego tego programu w dniu 30 VIII. Spotkania gdańskie Programu „Pamięć Świata” UNESCO, zostały zorganizowane przez UNESCO, Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych, Polski Komitet do Spraw UNESCO, władze Gdańska i województwa pomorskiego oraz związane z nimi gdańskie instytucje kulturalne, a także Uniwersytet Gdański.

W trakcie obrad tegorocznej sesji Międzynarodowego Komitetu Doradczego, poświęconej m.in. kolejnym propozycjom wpisów, przyjęto kolejne dwa zgłoszenia polskie: *Akt Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 r.* przechowywany w AGAD oraz *Tablice 21. Postulatów Gdańskich z Sierpnia 1980* — wraz z kolekcją „Solidarność — narodziny ruchu”. *Postulaty Gdańskie* należą do zbiorów Centralnego Muzeum Morskiego natomiast wspomniana kolekcja przechowywana jest w Ośrodku KARTA. W uroczystym otwarciu sesji uczestniczyli: Pan Prezydent Lech Wałęsa i Minister Kultury Waldemar Dąbrowski. Pan Prezydent Wałęsa wziął udział również w uroczystości zamknięcia obrad, w trakcie której podziękował UNESCO za godną ocenę polskiego wkładu w zmianę sytuacji na świecie w ostatnich dekadach XX w.

Spotkanie Bałtyckie Programu UNESCO „Pamięć Świata”, służyło nawiązaniu ściślejszej współpracy pomiędzy krajami basenu Morza Bałtyckiego oraz przygotowaniom do powołania wspólnego bałtyckiego komitetu, a w konsekwencji stworzeniu bałtyckiej listy tego Programu.

Program UNESCO „Pamięć Świata” (Memory of the World) został zainicjowany w 1992 r. Ma na celu udostępnianie, promowanie i ochronę dziedzictwa dokumentacyjnego: archiwalnego, bibliotecznego i muzealnego. Państwom i organizacjom uczestniczącym w nim stwarza możliwości współpracy w tych dziedzinach. Program ten, tworząc światową listę obiektów o szczególnym międzynarodowym znaczeniu, stwarza możliwości upowszechniania wiedzy o dokonaniach historycznych i kulturalnych różnych społeczeństw. W czerwcu 1999 r., na posiedzeniu Międzynarodowego Komitetu Doradczego Programu w Wiedniu, zostały wpisane

trzy polskie propozycje. Były to: autograf dzieła Mikołaja Kopernika *De Revolutionibus*, autografy Fryderyka Chopina z kolekcji Biblioteki Narodowej i Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie oraz podziemne archiwum warszawskiego getta, tzw. „Archiwum Ringelbluma”.

I. Mazur (COIA)

2. „DNI OTWARTE” W ARCHIWACH PAŃSTWOWYCH W DNIACH 10–11 X 2003

Tegoroczna akcja odbyła się pod hasłem: „Poznaj historię rodziny i swojej małej ojczyzny”. Analiza sprawozdań nadesłanych przez archiwa wskazuje, że wzbudziła ona spore zainteresowanie w lokalnych mediach i środowiskach. W pierwszym dniu akcji frekwencja wśród odwiedzających poszczególne archiwa wyniosła średnio 200–300 osób. Rekordowe dane w tej dziedzinie podało AP w Katowicach (w ciągu dwóch dni siedzibę archiwum oraz jego oddziały terenowe odwiedziło ponad 2500 osób) i AP w Kielcach, gdzie centralę i oddziały odwiedziło ponad 1500 osób. O frekwencji gości decydowały w wielu wypadkach imprezy „konkurencyjne” zorganizowane w niektórych miastach przez inne instytucje w tym samym czasie

Wśród odwiedzających dominowały dwie grupy użytkowników: młodzież szkolna oraz osoby zainteresowane indywidualnymi badaniami genealogicznymi. Część archiwów zwróciła uwagę na znaczne zainteresowanie i współpracę ze strony innych środowisk, w tym coraz częściej kościelnych (archiwów kościelnych, kurii biskupich, mediów katolickich) uniwersyteckich oraz instytucji pokrewnych, głównie muzeów.

Analizując ofertę programową „Dni” należy zauważyć, że największe zainteresowanie budziły różnego typu konkursy, polegające najczęściej na tworzeniu własnych drzew genealogicznych. Pozwalały one łączyć elementy zabawy z edukacją, a ponadto stwarzały możliwość aktywnego uczestnictwa wszystkim zainteresowanym, nieraz całym rodzinom. Popularnością cieszyły się także różnego typu warsztaty genealogiczne, uczące praktycznego korzystania z archiwaliów. Zorganizowano je m. in. w archiwach w Białymstoku, Lublinie, Poznaniu, Olsztynie, Piotrkowie Trybunalskim.

Równie atrakcyjne, zwłaszcza dla młodzieży, okazały się prezentacje multimedialne, wykorzystujące nowoczesne techniki pokazu, przyciągające liczne grono odbiorców. Obok nowej edycji płyty „Po mieczu i po kądzieli”, przygotowanej w NDAP, dużym powodzeniem cieszyły

się prezentacje innych baz danych (w tym ELA, PRADZIAD) oraz własne prezentacje tematyczne opracowane przez archiwistów specjalnie na potrzeby akcji.

Zainteresowanie odwiedzających budziły też nietypowe, oryginalne pomysły, np. „scriptorium” w AP w Poznaniu, czyli pokaz pisania gęsim piórem na papierze czerpanym i umożliwienie zwiedzającym wpisywania się gęsim piórem do księgi pamiątkowej. W AP w Siedlcach równie interesującym pomysłem było wysłanie w pierwszym dniu akcji pary młodych ludzi ubranych w osiemnastowieczne stroje, wypożyczone z Teatru Wielkiego w Warszawie, którzy w centrum miasta rozdawali przechodniom materiały promocyjne dotyczące „Dni otwartych”.

Uwzględniając całokształt podjętych działań, w tegorocznej akcji na uwagę zasługuje przebieg „Dni otwartych” w AP w Szczecinie, które oferowało bogaty i zróżnicowany program, a także wykorzystano trwającą od dłuższego czasu intensywną współpracę z archiwistami niemieckimi, w tym z Archiwum Krajowym w Szwerinie.

Duże zainteresowanie zarówno medialne, jak i wśród gości wzbudziła oferta AP m. st. Warszawy, na którą złożyły się m. in. konkursy, prezentacje źródeł i lekcje ich czytania adresowane głównie do młodzieży, seria interesujących referatów z zakresu szeroko pojętej problematyki genealogicznej, w tym: genealogii znanych rodów warszawskich, specyfiki badań genealogicznych na Kresach Wschodnich, wykorzystania nowoczesnych technik, w tym Internetu do tych prac. Archiwum to wyróżnia się też zdecydowanie, jeśli chodzi o liczbę pozyskanych sponsorów oraz instytucji zaangażowanych do współpracy.

Szereg interesujących pomysłów zaprezentowało AP w Białymstoku. Na uwagę zasługują przygotowane przez pracowników archiwum wywody genealogiczne znanych osób lub rodzin, w tym Czesława Miłosza czy Romualda Jałbrzykowskiego, biskupa wileńskiego, a także wywody genealogiczne zwykłych obywateli, co dowiodło, iż każdy zainteresowany może próbować odtworzyć dzieje swojej rodziny w oparciu o zachowane materiały archiwalne.

Zainteresowaniem zwiedzających cieszyła się także czteroczęściowa prezentacja multimedialna przygotowana w AP w Rzeszowie. W ramach jej przedstawiono m.in. na podstawie materiałów archiwalnych, historię jednej wsi i jej mieszkańców.

Uwagę gości przyciągały także prezentacje tematycznych baz danych, m.in. baza danych cudzoziemskich robotników przymusowych na Pomorzu Zachodnim, opracowana przez AP w Szczecinie (przygotowana także w formie książki i płyty CD-ROM), czy też udostępniona

eksperymentalnie baza danych zawierająca imienny rejestr byłych powstańców śląskich, opracowywana aktualnie w AP w Katowicach.

Z analizy sprawozdań wynika, że tegoroczne hasło „Dni otwartych” było trafnym wyjściem naprzeciw zapotrzebowaniu społeczności lokalnych, w których powoli powraca moda na badanie własnych korzeni. Było też odpowiedzią na zainteresowanie środowisk szkolnych, a także uniwersyteckich, zwłaszcza, że od kilku lat wprowadzona została do programów nauczania historia regionalna i zagadnienia związane z historią własnej rodziny.

A. Krochmal (COIA)

3. MIASTA W DOKUMENCIE ARCHIWALNYM

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych oraz Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa przygotowały w portalu www.Polska.pl nowy dział. Został on nazwany „Miasta w dokumencie archiwalnym” i tworzy historyczny portret kilkunastu polskich miast, ukazując ich początki, rozwój i rolę — polityczną, gospodarczą i kulturalną, jaką odgrywały na przestrzeni stuleci. Pierwszym przedstawionym miastem jest Bolimów, malownicza miejscowość położona nad rzeką Rawką, w obecnym województwie łódzkim. Miasteczko to było gospodarzem uroczystości inauguracji projektu, która odbyła się w dniu 5 IX 2003 r. Do końca roku internetowe archiwum powiększy się o nowe dokumenty związane z historią miast: Bochni, Brzozowa, Chrzanowa, Czerwińska, Kętów, Latowicza, Leżajska, Łomży, Przeworska, Skawiny, Szreńska, Warty, Wasilkowa, Wiślicza i Zabłudowa. Zamiarem autorów projektu jest przybliżenie, możliwie jak najszerszej grupie odbiorców, dziejów tych miejscowości oraz wspieranie działań ich mieszkańców w podtrzymywaniu lokalnych więzi. Projekt ma również zachęcić ich do wspólnego gromadzenia wszelkiej dokumentacji lokalnej i rodzinnej, tak aby w przyszłości mógł powstać w Internecie dział, oparty nie tylko na dokumentach z zasobów archiwów państwowych, ale także z innych zbiorów publicznych i prywatnych.

I. Mazur (COIA)

4. UROCZYŚĆ PRZEKAZANIA DO ZASOBU ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH MATERIAŁÓW TWORZĄCYCH „ARCHIWUM IRAŃSKIE 1942–1945”

W dniu 9 IX 2003 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych przy ul. Długiej 7 w Warszawie odbyła się uroczystość przekazania do zasobu archiwów państwowych materiałów tworzących tzw. „Archiwum Irańskie 1942–1945”.

Archiwum to jest zbiorem unikatowych materiałów archiwalnych dokumentujących losy Polaków, którzy z Armią gen. Władysława Andersa opuścili ZSRR. Zostały one przejęte z Ambasady RP w Teheranie za pośrednictwem Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Tworzą je m.in.: metryki urodzeń i chrztów dzieci wyznania rzym.-kat., akty urodzeń dzieci wyznania mojżeszowego, księgi osób zmarłych na terenie ZSRR, Iranu i Iraku z pełnymi danymi osobowymi, skorowidze akt paszportowych dotyczących ludności polskiej, która w czasie wojny znalazła się na terenie Iranu, listy osób ewakuowanych do Afryki Wschodniej, Indii, Meksyku i Nowej Zelandii.

Archiwalia te ze względu na swoje treści mają ogromną wartość naukową i emocjonalną. Dokumentując losy naszych rodaków, ewakuowanych w 1942 r. z „niehumanitarnej ziemi” do Iranu – kolejnego etapu na ich tułaczym szlaku wiodącym do wolnej Polski — są cennym źródłem dla historyków badających wkład Polski i Polaków w zwycięstwo odniesione przez aliantów w II wojnie światowej. Są też bardzo cenne dla uratowanych przez Armię gen. Andersa i żyjących do dziś i pamiętających o swoich bliskich, którzy pozostali w ziemi irańskiej.

Na „Archiwum Irańskie 1942–1945” składają się następujące materiały:

- metryki urodzin i chrztu św. — tom zawierający 303 wpisy na drukowanych blankietach dotyczące dzieci wyznania rzymsko-kat.,
- metryki urodzin i chrztu św. — tom zawierający 200 wpisów na drukowanych blankietach aktów urodzenia i chrztu dla dzieci wyznania rzymsko-kat. i aktów urodzenia, w przypadku dzieci wyznania mojżeszowego,
- skorowidz w układzie alfabetycznym zawierający nazwiska i prawdopodobnie numery aktów zgonu osób zmarłych na terenie ZSRR i Iranu, wpisy rękopiśmienne, na wewnętrznej stronie okładki wklejono wykaz grobów obywateli polskich na cmentarzu żydowskim w Teheranie,
- jw.
- jw. bez wykazu grobów polskich na cmentarzu żydowskim,

- skorowidz zawierający nazwiska wojskowych zmarłych na terenie Iranu i Iraku,
- księga zmarłych w Iranie, głównie w szpitalu cywilnym w Teheranie, zawiera dane zmarłego, przyczynę śmierci, nazwisko lekarza, datę i miejsce pochówku, informację skąd przybył do Iranu. Tom zawiera 2199 wpisów z lat 1942–1944,
- księga wojskowych zmarłych na terenie Iranu i Iraku, zawiera dane zmarłego, stopień wojskowy, miejsce i datę urodzenia, zawód, stan cywilny oraz dane współmałżonka, przyczynę śmierci, datę i miejsce pochówku, nazwiska świadków. Tom zawiera 410 nazwisk,
- j.w. Tom zawiera 364 nazwiska,
- skorowidz nazwisk — zawiera wpisane ręcznie imiona i nazwiska oraz numer archiwalny,
- skorowidz nazwisk zawierający odręczne wpisy na papierze w kratkę, z wpisów na ostatniej stronie można wnioskować, że spisy dotyczą dokumentów paszportowych,
- skorowidz akt paszportowych dotyczący ludności polskiej, która znalazła się na terenie Iranu w czasie wojny, sporządzony pomiędzy 4 lipca a 26 sierpnia 1946 roku, zawiera 15 632 wpisy.
- listy osób ewakuowanych do Afryki Wschodniej, Indii, Meksyku i Nowej Zelandii — nieoprawne arkusze w języku angielskim z wpisanymi na maszynie danymi osób, które zdecydowały się na emigrację,
- „3-cia lista uzupełnień do spisu uchodźców polskich na terenie Indii wg stanu w dniu 1 listopada 1944” — dwa egz. list zawierających: imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, przedwojenny adres oraz miejsce zamieszkania w Indiach. Do list dołączony spis z natury grobów polonii teherańskiej sporządzony w maszynopisie w 1963 r. z późniejszymi ręcznymi dopiskami datowanymi na rok 1990.

AAN, Wydział Wydawnictw

5. POSIEDZENIE ZESPOŁU PROBLEMOWEGO „KSZTAŁTOWANIE NARASTAJĄCEGO ZASOBU ARCHIWALNEGO W ZAKRESIE DOKUMENTACJI TECHNICZNEJ”

W dniach 12–13 VI 2003 r. w Oddziale w Gorzowie Wielkopolskim AP w Szczecinie odbyło się kolejne posiedzenie zespołu naukowego ds. „Kształtowania narastającego zasobu archiwalnego w zakresie dokumentacji technicznej”. W posiedzeniu udział wzięli członkowie

zespołu: mgr Eugeniusz Borodij, AP w Bydgoszczy, mgr Andrzej Jabłoński, AP w Szczecinie, mgr Sabina Klimkiewicz, AP w Katowicach, mgr Ryszard Marczyk, AP w Koszalinie, mgr Kazimierz Nobis, AP w Kielcach, mgr Ewa Suchmiel, AP w Radomiu oraz kierownik zespołu dr Waldemar Wysocki, AAN. Na posiedzenie nie przybyli: mgr Tadeusz Grabarz, AP w Poznaniu, oraz mgr Jan Jastrzębowski, AP w Gdańsku. W spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele NDAP — mgr Teresa Kantor, pracownik Wydziału Organizacji i Udostępniania, i dr Jacek Krochmal, kierownik ZNA.

W trakcie spotkania przedyskutowano kwestię wartościowania dokumentacji geologicznej, jej oceny i sposobu postępowania z nią. Znowelizowano również dotychczasowe przepisy dotyczące postępowania z dokumentacją techniczną oraz zatwierdzono propozycje haseł do słownika dokumentacji technicznej, nad którym aktualnie pracuje zespół. Ponadto przyjęto plan pracy na najbliższy okres i uzgodniono, że kolejne posiedzenie zespołu odbędzie się w październiku br. W AP w Suwałkach. Przedmiotem październikowego spotkania będzie projekt „Instrukcji w sprawie oceny wartości dokumentacji geologicznej” przygotowany przez W. Wysockiego z AAN.

W. Wysocki (AAN)

6. POSIEDZENIE RADY ARCHIWALNEJ

W dniu 27 VI 2003 r. odbyło się plenarne posiedzenie Rady Archiwalnej. W jego programie znalazła się m.in. informacja doc. dr hab. Darii Nałęcz, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, o działalności archiwów państwowych w roku 2002.

W dalszej części obrad odbyła się dyskusja nad aktualną wersją projektu ustawy „Prawo archiwalne”. Ustalono, że do końca bieżącego roku zostaną ukończone prace nad projektem ustawy.

Kolejnym punktem spotkania było omówienie stanu polsko-ukraińskich rozmów dotyczących wzajemnej wymiany archiwaliów. Informację na ten temat przedstawił dr hab. Władysław Stępnik, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Rada Archiwalna, po zapoznaniu się z wynikami prac zespołu ekspertów do spraw archiwaliów historycznych, działającego w ramach Międzyrządowej Komisji Polsko-Ukraińskiej do spraw Ochrony i Zwrotu Dóbr Kultury Utraconych i Bezprawnie Przemieszczonych podczas II Wojny Światowej, pozytywnie zaopiniowała wypracowaną propozycję zawarcia porozumienia między

Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Państwowym Komitetem Archiwów Ukrainy. Pierwszym etapem wymiany archiwaliów ma być tzw. „mały krok”, w ramach którego nastąpi wymiana kilku zespołów archiwalnych lub wybranych jednostek archiwalnych wchodzących w skład kolekcji, zgodnie z zasadą proveniencji terytorialnej. Rada Archiwalna bardzo przychylnie odniosła się do omawianych planów, wyrażając nadzieję, że prowadzone rozmowy doprowadzą do szerszego porozumienia umożliwiającego kompleksowe rozstrzygnięcie spraw związanych z wymianą archiwaliów.

J. Krochmal (ZNA)

7. NOWO POWOŁANE ZESPOŁY NAUKOWE

Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych powołał trzy zespoły naukowe, których zadaniem będzie opracowanie wytycznych do rozmieszczenia zasobu w archiwach oraz przygotowanie wskazówek metodycznych do opracowania poszczególnych typów dokumentacji.

Pierwszy z nich, zespół do spraw rozmieszczania zasobu w archiwach państwowych (decyzja Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych nr 11 z 27 VI 2003 r.), kierowany przez dr. Jana Macholaka z AP w Szczecinie, ma za zadanie opracowanie zasad rozmieszczania, przemieszczania oraz scalania zespołów archiwalnych przechowywanych w archiwach państwowych.

Powołany decyzją nr 13 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 30 IX 2003 r. zespół do spraw opracowania druków ulotnych, ma przygotować wskazówki metodyczne oraz komputerową bazę danych dla opracowania druków ulotnych (afiszy, plakatów, ulotek itp.) przechowywanych w archiwach państwowych. Zespół ten będzie współpracował z ekspertami z bibliotek przechowujących w swoich zbiorach tzw. dokumenty życia społecznego. Funkcję przewodniczącego powierzono mgr. Jerzemu Grzelakowi z AP w Szczecinie.

Trzecim zespołem naukowym powołanym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych decyzją nr 15 z 6 X 2003 r. jest zespół do opracowania wskazówek metodycznych dla dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat. Punktem wyjścia prac zespołu stanie się projekt wskazówek metodycznych dotyczących opracowania akt sądowych wytworzonych w XIX–XX w., (wprowadzony pismem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 20 I 1992 r.). Ponadto zespół podejmie prace nad nowelizacją wskazówek

metodycznych dotyczących opracowania akt notarialnych (zarządzenie nr 20 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 15 VII 1998 r.) oraz przygotowaniem wytycznych do opracowania akt prokuratur. Przewodniczącą zespołu została mgr Sławomira Krupa z AP w Katowicach.

A. Czapelska (ZNA)

8. WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO I SESJA NAUKOWA „STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKIE W I POŁOWIE XX WIEKU”

Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego w Przemyślu poprzedziła, zorganizowana 19 IX 2003 r., sesja naukowa „Stosunki polsko-ukraińskie w I połowie XX wieku”. W trakcie obrad referaty wygłosili: prof. dr hab. Włodzimierz Bonusiak (Rzeszów) – „Stosunki polsko-ukraińskie w XX w. — stan i postulaty badawcze”; prof. dr Leonid Zaskilniak (Lwów) — „Stosunki ukraińsko-polskie w XX w. — stan i postulaty badawcze”; prof. dr hab. Czesław Partacz (Koszalin) — „Stosunki polsko-ukraińskie w świetle materiałów z archiwów polskich w Londynie”. Komunikaty przedstawili: ks. prof. dr hab. Tadeusz Śliwa (Przemyśl) — „Źródła do badań stosunków polsko-ukraińskich w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu”; i mgr Bogusław Bobusia (Przemyśl) — „Źródła do badań stosunków polsko-ukraińskich w Archiwum Państwowym w Przemyślu”. W toku dyskusji uczestnicy obrad wymienili poglądy na temat omawianej problematyki.

W dniu 20 IX 2003 r. odbyło się Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego. Nowym prezesem Zarządu Głównego PTH został wybrany prof. dr hab. Krzysztof Mikulski (Oddz. PTH w Toruniu). Wyloniono również na kolejną kadencję składy osobowe organów władz statutowych: Zarządu Głównego, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Koleżeńskiego pierwszej i drugiej instancji.

Walnemu Zgromadzeniu Delegatów PTH w Przemyślu towarzyszyły:

- wystawa „Dorobek wydawniczy środowiska historycznego regionu przemyskiego” zorganizowana przez AP w Przemyślu we współpracy z lokalnym Oddziałem PTH, Regionalnym Ośrodkiem Kultury, Edukacji i Nauki, Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej oraz Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Przemyślu,

- wystawa „Stosunki polsko-ukraińskie w I połowie XX wieku”, zorganizowana przez AP w Przemyślu, prezentująca wybrane dokumenty z jego bogatych zbiorów, odnoszące się do tej problematyki,
- koncert na Zamku Kazimierzowskim w Przemyślu z udziałem Zespołu Pieśni i Tańca „Przemyśl”,
- spotkanie w sali Zamku Kazimierzowskiego w Przemyślu z udziałem uczestników sesji naukowej i władz miasta.

W dniu 21 IX 2003 r., po zakończeniu obrad, ich uczestnicy wzięli udział w jednodniowej wycieczce do Lwowa. We Lwowie zwiedzili m.in. Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy, Starówkę oraz cmentarze: Łyczakowski, Orląt Lwowskich i Strzelców Siczowych. W archiwum lwowskim obejrzeli okolicznościową wystawę prezentującą dokumenty z pierwszego okresu działalności Towarzystwa Historycznego we Lwowie i dotyczące osoby Łucji Charewiczowej.

Organizatorem technicznym sesji naukowej i Walnego Zgromadzenia Delegatów był (z upoważnienia ZG PTH w Warszawie) Oddział PTH w Przemyślu liczący 139. członków, któremu aktualnie prezesuje mgr Bogusław Bobusia. Przemyślski Oddział PTH działa aktywnie od 1928 r. i posiada znaczący dorobek naukowy, popularyzatorski i wydawniczy. Wydaje m.in. prace monograficzne z dziejów regionu oraz własny periodyk naukowy „Przemyskie Zapiski Historyczne” (aktualnie ukazały się tomy: 12 i 13).

Obrady sesji naukowej i Walnego Zgromadzenia Delegatów PTH w Przemyślu nie mogłyby się odbyć bez pomocy organizacyjnej i technicznej ze strony AP w Przemyślu i zespołu jego pracowników.

M. Dalecki (AP Przemyśl)

9. SYMPOZJUM „INFORMACJA I UDOSTĘPNIANIE ZASOBÓW W ARCHIWACH KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE”

Jednym z podstawowych zadań archiwów oprócz gromadzenia, przechowywania i opracowywania materiałów archiwalnych jest udostępnianie informacji. Tematyce tradycyjnych i nowoczesnych pomocy informacyjnych oraz udostępnianiu zasobów Kościoła Katolickiego

zostało poświęcone sympozjum, zorganizowane w Ośrodku Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne (ABMK) w Lublinie w dniach 25–26 IX 2003 r.

Zgromadziło ono archiwistów kościelnych z całego kraju (Kraków, Poznań, Lublin, Gniezno, Warszawa, Łódź, Katowice, Pelplin), a także przedstawiciele innych archiwów. Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych reprezentował dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny NDAP.

Problematykę związaną z teorią archiwalną omówiła dr Maria Dębowska (Ośrodek ABMK KUL Lublin) — „Problemy zespołowości w praktyce archiwów kościelnych”, oraz ks. dr Mieczysław Różański (Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu) — „Zagadnienie tworzenia haseł wzorcowych dla akt kościelnych”.

Tematy dotyczące współczesnych systemów udostępniania informacji archiwalnej przybliżył ks. dr Leszek Wilczyński (Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu) referatem „Nowoczesny system informacji archiwalnej”. Tradycyjne systemy informacyjne przedstawił o. dr hab. Józef Marecki (Papieska Akademia Teologiczna Kraków) — „Tradycyjny system informacyjny w praktyce archiwów kościelnych”.

Praktyczne wykorzystanie komputera do celów zarządzania zasobem zaprezentował w swoim wystąpieniu „Zastosowanie programu Tabularium do kompleksowej obsługi zasobu archiwalnego i zbioru bibliotecznego na przykładzie Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie” ks. dr Czesław Pest (Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie).

Praktykę udostępniania zbiorów w archiwach archidiecezjalnych przedstawili w komunikatach: ks. dr hab. Anastazy Nadolny (Archiwum Diecezjalne w Pelplinie), ks. dr Czesław Pest (Archiwum Diecezjalne w Gnieźnie), a w zbiorach zakonnych ks. dr Wacław Umiński CM (Archiwum Księży Misjonarzy w Krakowie).

W konferencji oprócz archiwistów kościelnych udział wzięli archiwiści z AP w Lublinie, Piotr Dymmel i Rafał Magryś, którzy wygłosili referat „Problemy digitalizacji zasobów archiwalnych”. Dla autorów pojęcie digitalizacja to nie tylko proces mechanicznego „ucyfrowienia” obiektów analogowych, ale wszystkie etapy związane z opracowaniem materiału analogowego dla udostępnienia w postaci cyfrowej. Digitalizacja jest zatem procesem obejmującym: wybór materiałów, obliczenie kosztów, przygotowanie do skanowania (ewentualna konserwacja), skanowanie, nadanie odpowiedniego formatu, wprowadzenie do baz danych (dodanie opisów), udostępnienie, zachowanie i zabezpieczenie, zarówno materiału

przechowywanego, jak i udostępnianego. Autorzy w wystąpieniu, oprócz omawiania kolejnych etapów procesu digitalizacji, położyli nacisk na problemy właściwe dla wszystkich czynności z nią związanych.

Referat wywołał żywą dyskusję nad potrzebą i problemami digitalizacji. Jej uczestnicy podkreślali wagę poruszonych w wystąpieniu spraw, a także zgłaszali potrzebę wzmocnienia prac nad digitalizacją zasobów archiwów kościelnych i państwowych, w celu zwiększenia możliwości, a także zasięgu udostępniania.

Na zakończenie spotkania uczestnicy i organizatorzy wyrazili przekonanie o celowości organizacji podobnych sympozjów w przyszłości.

Spotkania organizowane przez Ośrodek ABMK służą wymianie doświadczeń między archiwistami kościelnymi oraz ukazują aktualne potrzeby badań czy dyskusji nad problemami spotykanymi

w archiwach kościelnych. Szczególnie należy się cieszyć z coraz szerszego udziału w konferencji archiwistów z instytucji spoza kościoła, dzięki czemu spotkania organizowane przez Ośrodek nabierają charakteru ogólnopolskiego. Pokłosem sympozjów będzie kolejny tom wydawnictwa ABMK, gromadzący referaty wygłoszone podczas obrad.

R. Magryś (AP Lublin)

10. FESTIWAL WIELOKULTUROWY W PRZEMYŚLU

Archiwum Państwowe w Przemyślu przygotowało wystawę „Na styku kultur. Mniejszości narodowe w dokumentach archiwum przemyskiego”, w ramach trwającego w dniach 3–7 IX 2003 r. w mieście „Festiwalu Wielokulturowego Galicja”. Z uwagi na skromne warunki ekspozycyjne prezentowane materiały odnosiły się tylko do Przemyśla. Ujęte zostały w pięciu działach tematycznych: regulacje prawne (przywileje, umowy, porozumienia), demografia, zagadnienia gospodarcze i społeczne, kultura i oświata, zagadnienia wyznaniowe, oraz varia. Najstarsze prezentowane dokumenty pochodziły z okresu staropolskiego. Jako granicę chronologiczną, zamykającą wystawę, przyjęto rok 1939. Obrazując zjawiska zachodzące w życiu politycznym, społecznym, religijnym, obyczajach, kulturze, życiu codziennym ekspozycja ukazała także bogactwo oraz różnorodność formy i treści źródeł do dziejów tych

narodów, które w skali całego państwa stanowiły i stanowią mniejszości etniczne, a których historia jest integralną częścią dziejów naszego kraju.

Wystawa czynna była w dniach 4–30 IX 2003 r. W jej otwarciu wzięli udział m.in.: wiceminister spraw zagranicznych Ukrainy, przedstawiciel Ministerstwa Kultury Ukrainy, prezes Związku Ukraińców w Polsce, prezes i członkowie Fundacji „Dziedzictwo”, wiceprezydent miasta Przemyśla oraz przedstawiciele lokalnych władz, przedstawiciele instytucji kultury, oświaty i nauki (krajowych i zagranicznych). W ciągu całego czasu trwania wystawy zwiedziło ją kilkanaście grup szkolnych oraz przeszło 100 osób indywidualnych.

M. Zub (AP Przemyśl)

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. KONFERENCJE, SESJE, ZEBRANIA NAUKOWE

AP W KATOWICACH

- 3 IX 2003 r. — podczas zebrania naukowego prof. dr hab. Tomasz Fałęcki wygłosił referat „Dylematy kultury niemieckiej na Górnym Śląsku”, w którym przedstawił problematykę przemian kulturowych na Górnym Śląsku od XII do XX w., zasiedlania ziem górnośląskich przez ludność niemiecką oraz kształtowania świadomości narodowej polskiej i niemieckiej.

AP W POZNANIU

- 8 V 2003 — tematem referatu dr Anny Ziółkowskiej, pracownika Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie, wygłoszonego w czasie zebrania naukowego były „Hitlerowskie obozy pracy w Wielkopolsce w latach 1939–1945”.

AP W TORUNIU

- 21 VII 2003 r. — na posiedzeniu Komisji Metodycznej przedstawiono wstępy do 10. zespołów archiwalnych „Akta notariuszy z terenu miasta Włocławka z l. 1808–1813; 1818–1918” (nr zesp. 776, 982-983, 985-991).
- 30 IX–3 X 2003 r. — dr hab. Jarosław Poraziński, dyrektor AP w Toruniu, wziął udział w zjeździe archiwistów niemieckich, który odbył się w Chemnitz.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 16 V 2003 r. — dr Zbigniew Bujkiewicz omówił podczas zebrania naukowego podręcznik *Les archives électroniques. Manual pratique* autorstwa Catherine Dherent, wydany przez Dyрекcję Archiwów Francji w 2002 r.

2. WSPÓŁPRACA Z LOKALNYMI WŁADZAMI I INSTYTUCJAMI NAUKOWO-KULTURALNYMI

AP W BYDGOSZCZY

- 23 IV 2003 r. — Rada Miasta Bydgoszczy uhonorowała dra Janusza Kutę, dyrektora AP w Bydgoszczy, „Medalem Kazimierza Wielkiego” za zasługi dla miasta.

AP w CZĘSTOCHOWIE

- 19 IX 2003 r. — Elżbieta Surma-Jończyk, dyrektor AP w Częstochowie, uczestniczyła w spotkaniu, zorganizowanym przez Bibliotekę Narodową w Warszawie, dotyczącym planowanej organizacji wystawy poświęconej częstochowskim oficynom drukarskim. W spotkaniu wzięli udział również przedstawiciele Biblioteki Publicznej im. Wł. Biegańskiego w Częstochowie, Klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze, Urzędu Miasta Częstochowy.
- 24 IX 2003 r. — Elżbieta Surma-Jończyk, dyrektor AP w Częstochowie, wzięła udział w kolejnym posiedzeniu Rady Kultury przy Prezydencie Miasta Częstochowy, poświęconemu problematyce promocji miasta. Do zadań Rady należy udział w opracowaniu wieloletniego programu rozwoju kultury w Częstochowie; doradzanie, opiniowanie, kreowanie i wspieranie zamierzeń oraz działań prezydenta miasta w zakresie kultury; analiza potrzeb i możliwości w tej dziedzinie; decyzje dotyczące realizacji przedsięwzięć kulturalnych zaproponowanych przez jej członków.
- Na stronie Urzędu Miasta Częstochowy: (www.czenstochowa.um.gov.pl/miasto/wspolnota/wystawa_samorzadowa) można obejrzeć fragmenty wystawy pt. „Wspólnota lokalna Częstochowy”, prezentowanej w salach Muzeum Częstochowskiego w dniach 25 V–15 VI 2003 r. Wystawa ta towarzyszyła częstochowskim obchodom „Dnia Samorządu”, a jej organizatorami byli: AP w Częstochowie, Biblioteka Publiczna im. Wł. Biegańskiego w Częstochowie, Muzeum Częstochowskie i Wydział Komunikacji Społecznej Miasta Częstochowy. Wspomniana strona zawiera nie tylko informacje o wystawie, ale również

zdjęcia z uroczystości jej otwarcia, wybrane eksponaty, w tym znaczną ilość z zasobu archiwum.

AP W GDAŃSKU

- 25 VII–12 IX 2003 r. — Towarzystwo Przyjaciół Sopotu, Muzeum Sopotu i AP w Gdańsku zorganizowało wystawę „Kajetan Sierakowski i Sopot w XVIII wieku”. W dworcu Sierakowskich w Sopocie zaprezentowano materiały archiwalne dokumentujące sopocką działalność rodziny Sierakowskich. Ekspozycja jest efektem współpracy zainicjowanej w 2002 r. przez lokalne instytucje kultury, w tym gdańskie archiwum, na rzecz propagowania historii miasta Sopotu.
- 28 VIII–27 IX 2003 r. — można było oglądać wystawę „Pejzaż Żuławski” zorganizowaną z inicjatywy Stowarzyszenia „Żuławy Gdańskie” oraz AP w Gdańsku, przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Na ekspozycję złożyły się materiały archiwalne, które pozwoliły przybliżyć specyfikę życia codziennego mieszkańców Żuław w ciągu wieków oraz prześledzić rozwój przestrzenny wsi żuławskiej. Autorzy wystawy kierowali się w swoich zamierzeniach chęcią pokazania dokumentów do tej pory nigdzie niepublikowanych, a stanowiących przyczynek do poznania szeroko pojętego pejzażu Żuław — społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Wystawa została wzbogacona o inspirowane krajobrazem regionu malarstwo olejne i akwarelowe autorstwa Barbary Jankowskiej. Wszystko wskazuje na to, że ekspozycja zaaranżowana w unikalnym i jednym z najpiękniejszych domów podcieniowych w Trutnowach stanie się początkiem realizacji projektu edukacyjnego, propagującego historię „małej ojczyzny”.
- 11–12 IX 2003 r. — istotną częścią programu I Kongresu Urbanistyki Polskiej stała się wystawa „Pięć wieków miasta Gdańsk na planach z Archiwum Państwowego w Gdańsku”. Zaprezentowano ją w gdańskim Ratuszu Staromiejskim. Wystawa została przygotowana we współpracy z Nadbałtyckim Centrum Kultury. Wyeksponowano plany i mapy z zasobu gdańskiego archiwum przedstawiające koncepcje rozwoju przestrzennego miasta.
- 12 IX–30 IX 2003 r. — „Więzienie przy Kurkowej — wiek w dziejach Gdańska” to temat wystawy i sesji popularnonaukowej, zorganizowanych z inicjatywy Aresztu Śledczego w Gdańsku w ramach obchodów 100-lecia gdańskiego więzienia. W prace zaangażowały się również AP w Gdańsku, Instytut Pamięci Narodowej, władze miasta oraz szereg instytucji

wspierających. Obchody uroczyste otworzył Grzegorz Kurczuk, Minister Sprawiedliwości. AP włączając się do prac organizacyjnych przy jubileuszu przeprowadziło kwerendę archiwalną i przygotowało materiały źródłowe do dziejów gdańskiego więzienia. W planach jest wydanie publikacji z sesji naukowej i wystawy. Dodać w tym miejscu należy, że AP w Gdańsku nawiązało w zeszłym roku współpracę z dyrekcją gdańskiego więzienia, nie tylko w zakresie popularyzacji historii lokalnej, ale także prac konserwatorsko-introligatorskich, jakie na rzecz archiwum wykonuje ta instytucja.

AP W KATOWICACH

- 10 IX 2003 r. — w Muzeum w Tarnowskich Górach została otwarta wystawa „Bractwo Strzeleckie z Tarnowskich Gór”, na której zaprezentowano dokumenty udostępnione przez AP w Katowicach.
- 10 IX 2003 r. — odbyła się III Katowicka Konferencja Naukowa zorganizowana przez Prezydenta Miasta Katowic, Instytut Górnośląski oraz Muzeum Historii Katowic. W trakcie obrad referaty przedstawili m. in. pracownicy AP w Katowicach: prof. dr hab. Tomasz Fałęcki — „Nazwy miejscowe Katowic jako obraz przemian politycznych i kulturowych” oraz dr Zdzisław Jedynek — „Rozwój górnictwa węglowego w okolicach Katowic (do roku 1922) i jego wpływ na przemiany ludnościowe regionu”.
- IX 2003 r. — w ramach przygotowań do udziału w programie „Kultura 2000” odbyły się spotkania z przedstawicielami Związku Górnośląskiego oraz Urzędu Miasta Siemianowic Śląskich dotyczące projektu „Safeguard and Promote”. Zadaniem projektu jest ochrona i promocja zbiorów archiwalnych stanowiących historyczne świadectwo powstania i rozwoju górniczych regionów Europy — Górnego Śląska w Polsce, okręgu Ostrawy i Karwiny w Czechach, Zagłębia Saary i Ruhry w Niemczech, okręgu Cardiff w Wielkiej Brytanii, Regionu Północnego i Lotaryngii we Francji, a także regionu Liege w Belgii. Celem projektu jest wzmocnienie historycznej i społecznej roli archiwów, jako strażnika dziedzictwa kulturowego w regionach górniczych oraz wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jego uczestnikami. Projekt zostanie złożony do Komisji Europejskiej w 2004 r., i jeśli zostanie zatwierdzony powstaną możliwości zabezpieczenia i konserwacji map górniczych przy wykorzystaniu najnowszych technologii, stworzenia wraz z partnerami wspólnej bazy danych

oraz udostępnienia jej na stronie Internetowej wraz z wyszukiwarką, a także zorganizowanie konferencji i wystawy.

- 22–26 IX 2003 r. — w dniach tych dostępna była dla zwiedzających wystawa kartograficzna pt. „Źródła informacji o przestrzeni. Opracowanie przestrzenne, kartograficzne i ikonograficzne od XVII wieku do współczesności”, zorganizowana przez Stowarzyszenie GIS Forum z Chorwacji, Uniwersytet Śląski oraz Stowarzyszenie Silgis”. Materiały udostępniło AP w Katowicach.

AP W ŁODZI

- 2 X 2003 r. — uroczyste zainaugurowano obchody 60. rocznicy likwidacji łódzkiego getta, która przypada 28 VIII 2004 r. Uczestniczyli w nich przedstawiciele Ambasady Izraela w Polsce, władze miejskie oraz Stowarzyszenie Instytutu Tolerancji w Łodzi. W programie uroczystości znalazło się: wręczenie medali Yad Vashem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”, koncert „Dzieci z Łódzkiego Getta” z muzyką Andrzeja Krauzego, film animowany „Ostatnie pokolenie” w reżyserii Wojciecha Gierłowskiego oraz wystawa „Legenda dzieci z Łódzkiego Getta”. Tę doniosłą dla Łodzi imprezę przygotowało AP w Łodzi, które jest również jednym z głównych organizatorów przyszłorocznych uroczystości.

AP W SUWAŁKACH

- 26 IX 2003 r. — w ramach „Podlaskiego Festiwalu Nauki i Sztuki” zorganizowano seminarium, wystawę pt. „UB w walce z podziemiem niepodległościowym i opozycją polityczną w województwie białostockim” oraz ekspozycję „Opary absurdu — pamiątki rocznic funkcjonowania peerelowskiego aparatu bezpieczeństwa”. Organizatorami były Augustowsko-Suwalskie Towarzystwo Naukowe, Oddział IPN w Białymstoku oraz AP w Suwałkach. W programie seminarium referat pt. „Działalność organów bezpieczeństwa i milicji w świetle archiwaliów suwalskich” przedstawił Tadeusz Radziwonowicz.

AP W TORUNIU

- Archiwum toruńskie współuczestniczyło w organizacji dwóch wystaw przygotowanych przez Muzeum Okręgowe w Toruniu w Ratuszu Staromiejskim:

— „Ciepłe piękno — cech toruńskich zdunów”

— „Szwedzi w Toruniu. W 300-setną rocznicę oblężenia Torunia przez Szwedów”.

- Archiwum użyło również materiałów archiwalnych ze swojego zasobu na wystawę pt. „Wisła — solny szlak”, zorganizowaną przez Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce; pracownicy archiwum przygotowali opisy i noty katalogowe do tychże obiektów.

AP M. ST. WARSZAWY

- 4 VIII–10 IX 2003 r. — w Sofii otwarto wystawę pt. „Warszawa w fotografii 1939–1945” prezentującą zdjęcia Warszawy wykonane przez polskich i niemieckich fotografów z czasów wojny i okupacji niemieckiej, które archiwum wypożyczyło Instytutowi Polskiemu w Sofii.
- 8–30 IX 2003 r. — archiwum współpracowało z Archiwum Szkoły Głównej Handlowej przy przygotowaniu wystawy zatytułowanej „W 110. rocznicę urodzin Stefana Starzyńskiego”.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 9 V 2003 r. — archiwum wspólnie m.in. z Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz Instytutem Historii UZ zorganizowało sesję naukową „Księżna Dorota Talleyrand (1793–1862) i jej pałac w Zatoniu”. Referat „Muza Talleyranda — Dorota widziana oczami Francuzów” wygłosił dr Zbigniew Bujkiewicz z AP w Zielonej Górze. Sesji towarzyszyła wystawa dokumentów i pamiątek pozostałych po Dorocie Talleyrand.

3. NABYTKI I DAROWIZNY

AAN

- 24 IX 2003 r. — odbyło się uroczyste przekazanie spuścizny archiwalnej prof. dr. hab. Zygmunta Kłosińskiego ps. „Huzar”, żołnierza 3. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej. Akta stanowią dorobek naukowy Z. Kłosińskiego, poświęcony dziejom polskiej konspiracji niepodległościowej na Wileńszczyźnie w latach II wojny światowej.
- Archiwum kontynuowało akcję gromadzenia relacji od uczestników II wojny światowej oraz przedstawicieli środowisk kombatanckich. Relacje złożyli m.in. Leon Piotrowski i Waław Sierpiński, żołnierze 9. Kompanii Dywersyjnej AK „Żniwiarz” (7 lipca), Stanisław Książek, dowódca obwodu i inspektoratu Zamość AK (8 lipca), Wiesław Urbańczyk, żołnierz 9. Kompanii Dywersyjnej AK „Żniwiarz” (14 lipca), Zbigniew Zabłocki, żołnierz obwodu

Siedlce WIN. Z kolei relację do zbiorów Komitetu dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów złożyła Maria Swianiewicz-Nagięć (17 lipca).

- Zasób archiwum wzbogacił się również o zespół akt „Głównego Inspektoratu Państwowej Inspekcji Handlowej” (370 j.a. z lat 1950–1976, dotyczących głównie prowadzenia kontroli nad obrotem artykułami spożywczymi i przemysłowymi na terenie kraju i działalnością przemysłu gastronomicznego) oraz dopływy akt do zespołów „Zakładu Ubezpieczeń Społecznych” (179 j.a. z lat 1972–1996, zawierających m.in. archiwalia Rady Nadzorczej i Gabinetu Prezesa Zakładu) oraz Polskiej Agencji Prasowej (100 j.a. z lat 1987–1989 zawierających Biuletyny Specjalne Agencji).

AP W BYDGOSZCZY

- 20 III 2003 r. — na mocy „Umowy o darowiznie”, zawartej pomiędzy doc. dr hab. Darią Nałęcz, Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych w Warszawie a Dietrichem i Aleksandrem von Bethmann-Hollweg, zamieszkałymi w Wielkiej Brytanii, AP w Bydgoszczy przejęło zbiór materiałów archiwalnych — spuściznę Rodziny von Bethmann-Hollweg. W uroczystości przyjęcia darowizny wzięli udział dr hab. Władysław Stępnia, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr Andrzej Biernat, Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, przedstawiciele lokalnych władz z Bydgoszczy i Sępólna Krajeńskiego oraz archiwiści bydgoscy. Integralną częścią uroczystości była wystawa części daru.

AP W RADOMIU

- IX 2003 r. — archiwum otrzymało w darze od osoby prywatnej dokumenty związane z Edwardem i Stefanem Markiewiczami — więźniami obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Materiały te tworzą: cztery listy z obozu skierowane do rodzin, dwa potwierdzenia wpłat finansowych dla więźniów oraz oryginalny zestaw zdjęć Stefana Markiewicza z kartoteki obozowej.

4. POPULARYZACJA

AAN

- 2 VII, 12 VIII 2003 r. — archiwum zorganizowało dwie prelekcje dotyczące historii i działalności bieżącej AAN dla słuchaczy Wschodniej Szkoły Letniej Uniwersytetu Warszawskiego oraz dla grupy pracowników Państwowego Archiwum Estonii.
- w budynku archiwum została przygotowana wystawa okolicznościowa pt. „Akta Zygmunta Kłosińskiego <<Huzara>>”.

AP W CZĘSTOCHOWIE

- 3 IX 2003 r. — archiwum ogłosiło wśród częstochowskich szkół konkurs plastyczny pt. „Poznaj swoją rodzinę”. Polegał on na przedstawieniu w dowolnej formie plastycznej drzewa genealogicznego własnej rodziny prezentującego minimum trzy pokolenia. Na konkurs wpłynęło ogółem 96 prac, które Komisja Konkursowa w składzie: artysta plastyk J. Kweclich, dziekan Wydziału Wychowania Artystycznego WSP w Częstochowie, fotografik J. Piwowarski, dyrektor Instytutu Plastyki WSP w Częstochowie, A. A. Kuźma, historyk z Muzeum Częstochowskiego, E. Surma-Jończyk, dyrektor AP w Częstochowie, J. Sowa, archiwistka z AP w Częstochowie, podzieliła uczestników według grup wiekowych i oceniła ich prace według następujących kryteriów: wartość artystyczna, oryginalność techniki, czytelność zawartych informacji. Podsumowanie konkursu, wręczenie nagród laureatom oraz otwarcie wystawy pokonkursowej odbyło się w ramach „Dni Otwartych” 11 X 2003 r.

AP W ELBLĄGU Z SIEDZIBĄ W MALBORKU

- IX 2003 r. — w siedzibie archiwum została otwarta ekspozycja „Kancelaria urzędów pruskich z lat 1772–1920”. Zaprezentowane reprodukcje dokumentów, pochodzące ze zbiorów, malborskiego archiwum, ukazują zmiany, jakie zachodziły w formie i redakcji pism urzędowych w Prusach na przestrzeni blisko 150. lat. Wystawiono m.in. XVIII-wieczne akta notarialne, formularze sądowe, późniejsze odpisy z ksiąg metrykalnych oraz przykładowe akta spraw rozpatrywanych przez władze szczebla rejencyjnego i powiatowego. Ekspozycja ma charakter czasowy. Gabloty wystawowe zostały usytuowane w obrębie archiwum na

korytarzu, w przyziemiach Pałacu Wielkich Mistrzów. Pozwala to zwiedzającym Muzeum Zamkowe poznać przy okazji charakter zaprezentowanych źródeł archiwalnych.

- Od dwóch lat w malborskim zamku jest czynna wystawa „Kancelaria Wielkich Mistrzów”, a udostępnione do wglądu zwiedzającym dokumenty, pochodzące z zasobu Archiwum Państwowego w Elblągu z siedzibą w Malborku, stanowią w pewnym sensie ich logiczną kontynuację i uzupełnienie.

AP W GDAŃSKU

- 26 IX 2003 r.— pracownicy archiwum we współpracy z II programem TVP przygotowali program na temat sposobów poszukiwania dokumentacji osobowo-płacowej oraz miejsc jej przechowywania. Pracownicy oddziału nadzoru archiwalnego udzielali porad, zaprezentowali bazę danych, zawierającą informacje na temat przechowywania tej dokumentacji. Zaproszono wszystkich poszukujących ww. informacji do korzystania z bezpłatnej pomocy i porady w zakresie spraw dotyczących akt osobowo-płacowych.

AP W KALISZU

- 26 IX 2003 r. — w Kaliszu została otwarta wystawa „Cztery wieki drukarstwa kaliskiego”, której jednym z głównych współorganizatorów było archiwum. Zaprezentowano m.in. dyplomy rzemieślnicze, druki okolicznościowe, prasę, pocztówki, afisze itp. Otwarcie wystawy towarzyszyła sesja naukowa.
- 10 X 2003 r. — w siedzibie archiwum otwarto dwie ekspozycje zbiorów własnych i kolekcjonerów: „Kalisz znany i nieznan” (fotografie i pocztówki) oraz „Od kołyski do grobu” (wystawa fotografii i dokumentów dotyczących różnych etapów życia).

AP W KATOWICACH

- 8 IX 2003 r. — w ramach kończących się obchodów 70-lecia AP w Katowicach odbyło się otwarcie nowej pracowni naukowej oraz biblioteki. W trakcie uroczystości przygotowano pokaz fragmentów mikrofilmów akt powstańców śląskich, sprowadzonych z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku oraz prezentację 5. tomu *Inwentarza Akt Górniczych* opracowanego przez archiwa katowickie i wrocławskie we współpracy z archiwami niemieckimi.

AP W KIELCACH

- 15–20 IX 2003 r. — AP w Kielcach wzięło udział w organizacji „IV Kieleckiego Festiwalu Nauki” przygotowując cykl imprez związanych z genealogią. Wśród nich należy wymienić lekcje dla młodzieży szkolnej, podczas których prezentowano metodę opracowywania drzew genealogicznych oraz możliwości wykorzystania różnego rodzaju źródeł. W zajęciach uczestniczyło prawie 500 dzieci. Lekcje zainaugurowały konkurs „Moi przodkowie — drzewo genealogiczne” przygotowany z myślą o uczniach szkół podstawowych i gimnazjów. Przewidziano ogłoszenie wyników w czasie „Dni Otwartych Archiwów”.
- 20 IX 2003 r. — AP przygotowało cykl wykładów Iwony Pogorzelskiej na temat „Drzewo genealogiczne w oparciu o dokument archiwalny”, ilustrowany prezentacją wyników badań genealogicznych rodziny Pogorzelskich, oraz Kazimierzy Zapałowej „Rodzina Stefana Żeromskiego” połączony z promocją książki Kazimierzy Zapałowej *Rodzina Żeromskiego w Świętokrzyskim*. Uruchomiono również punkty konsultacyjne udzielające porad i wskazówek dotyczących poszukiwań genealogicznych, m.in. w zasobach archiwów państwowych. Przygotowano także wystawę dokumentów źródłowych służących za podstawę, do poznania historii rodzinnej i mogących stanowić cenne źródło wiedzy genealogicznej.

W powyższych imprezach wzięło udział około 100 osób. Przygotowanym przez archiwum działaniom towarzyszyły informacje w mediach: Telewizji Regionalnej Kielce, Polskim Radiu Kielce, „Gazecie Wyborczej” i „Echu Dnia”. Ukazały się radiowe relacje z przeprowadzanych prezentacji oraz sprawozdania prasowe.

AP W OPOLU

- 8–29 VIII 2003 r. — w siedzibie archiwum miało miejsce otwarcie wystawy pt. „Wokół Praskiej Wiosny. Interwencja w Czechosłowacji w 1968 roku”. Wzięli w nim udział m.in. Josef Byrtus, Konsul Generalny Republiki Czeskiej, ks. bp Jan Kopiec, sufragan diecezji opolskiej, Ryszard Zembaczyński, Prezydent Miasta Opola, przedstawiciele świata nauki, kultury oraz media. Prezentowane materiały zostały udostępnione także przez Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej we Wrocławiu, Ośrodek KARTA, Archiwum Akt Nowych, IPN, osoby prywatne. Na wystawie zaprezentowano bogaty zbiór

fotografii i dokumentów, w większości eksponowanych po raz pierwszy. Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem mieszkańców Opola, zwłaszcza tych, którzy pamiętają wydarzenia roku 1968.

- 27 VIII–28 IX 2003 r. — archiwum uczestniczyło w „IV Jarmarku Franciszkańskim”, organizowanym corocznie przez oo. Franciszkanów z Opola, przygotowując wystawę najciekawszych materiałów archiwalnych, dotyczących historii regionu. Tegoroczna wystawa nosiła tytuł „Śląsk Opolski moja mała ojczyzna”. Można było na niej obejrzeć kościelne księgi metrykalne, księgi urzędu stanu cywilnego, spisy obywateli, akta szkolne, a także materiały kartograficzne — głównie mapy i plany Opola oraz innych miast powiatowych.

AP W POZNANIU

- 15 V 2003 r. — w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu została otwarta wystawa „Mój król — Stanisław August Poniatowski”, prezentująca prywatne zbiory mgr. Przemysława Wojciechowskiego, pracownika AP w Poznaniu.
- 10–30 VI 2003 r. — w siedzibie Urzędu Miasta otwarto wystawę pt. „Poznań w dokumentach w 750. rocznicę lokacji miasta”, na której zaprezentowano 25 dokumentów archiwalnych wytworzonych w okresie od XIII do XVIII w., przedstawiających najważniejsze wydarzenia z dziejów miasta oraz tłok pieczętny, pochodzący z połowy XIV w., używany przez władze miasta Poznania.

AP W PRZEMYŚLU

- 19 IX 2003 r. — w siedzibie archiwum została otwarta wystawa pt. „Stosunki polsko-ukraińskie w I połowie XX wieku w materiałach Archiwum Państwowego w Przemyślu”. Zorganizowano ją w związku z sesją naukową towarzyszącą Walnemu Zgromadzeniu Delegatów Polskiego Towarzystwa Historycznego. Archiwalia dotyczące kwestii ukraińskiej (wytworzone przez Cerkiew Greckokatolicką i jej urzędy, instytucje i organizacje ukraińskie, a także instytucje samorządowe, administrację państwową i specjalną, sądy i kancelarie notarialne, szkoły i administrację szkolną) można znaleźć w wielu zespołach i zbiorach archiwum przemyskiego (obejmują tereny należące obecnie do Polski i Ukrainy). Wybrane na wystawę archiwalia ukazują sytuację w Przemyślu i powiecie przemyskim bezpośrednio po odzyskaniu niepodległości przez Polskę; stosunki ludności polskiej

i ukraińskiej w powiatach brzozowskim, jarosławskim, lubaczowskim i przemyskim w okresie międzywojennym; nastroje polityczne wśród ludności ukraińskiej podczas okupacji niemieckiej oraz wydarzenia bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej (aż do przesiedleń ludności ukraińskiej z terenów Polski południowo-wschodniej w ramach Akcji „Wisła”). Materiał aktowy uzupełniony został licznymi fotografiami i pocztówkami. Wystawa cieszy się dużym zainteresowaniem środowiska przemyskiego.

AP W RADOMIU

- VII–VIII 2003 r. — pracownicy archiwum przeprowadzili akcję związaną z rozpoznaniem osób, występujących na nieopisanych bliżej, pochodzących z lat 1923–1939, fotografiach, zachowanych w aktach przejętego do zasobu w pierwszej połowie roku Robotniczego Klubu Sportowego „Broń” w Radomiu. Zdjęcia sportowców zostały zaprezentowane przez lokalne stacje telewizyjne (Polsat, TV-Dami) oraz przez prasę („Gazetę w Radomiu” — dodatek lokalny „Gazety Wyborczej” i „Słowo Ludu”). Pozwoliło to na nawiązanie kontaktu z osobami uczestniczącymi w życiu sportowym międzywojennego Radomia, a w konsekwencji na rozpoznanie bohaterów niektórych fotografii.

AP W SIEDLCACH

- VI 2003 r. — pod patronatem Prezydenta Miasta Siedlce został zawiązany Komitet d/s obchodów 220. rocznicy pobytu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w Siedlcach. W skład Komitetu weszli pracownicy AP w Siedlcach: Urszula Głowacka-Maksymiuk, dyrektor, i Grzegorz Welik, kierownik oddziału II. W lipcu i sierpniu Komitet zorganizował m. in. wycieczki po Siedlcach „królewskim szlakiem” oraz wyznaczył miejsce pod trwałe upamiętnienie królewskiej wizyty. W ramach obchodów tej rocznicy przygotowano dwie audycje telewizyjne dla lokalnej TV Siedlce (emisja lipiec i sierpień), których autorem był Grzegorz Welik, oraz promocję książki Urszuli Głowackiej-Maksymiuk pt. *Aleksandra z księżąt Czartoryskich Ogińska*. W audycjach telewizyjnych przedstawiono m.in. informacje o źródłach do dziejów Siedlec w epoce stanisławowskiej z uwzględnieniem zasobu AP w Siedlcach.

AP M. ST. WARSZAWY

- 14 VII–30 IX 2003 r. — w sali wystawowej archiwum i muzeum czynna była wystawa pt. „Dekoracje fasad Starego Miasta w 50. rocznicę odbudowy”. W jej organizacji wzięli też udział pracownicy Muzeum Historycznego m. st. Warszawy i Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków.
- 26 VIII 2003 r. — pracownicy archiwum wzięli udział w audycji I programu PR z cyklu „Z pierwszej ręki” dotyczącego zniszczeń i odbudowy Starówki w świetle materiałów wyeksponowanych na wystawie zatytułowanej „Dekoracje fasad Starego Miasta w 50. rocznicę odbudowy”.
- 11 IX 2003 r. — emisja programu z cyklu „Radio Kleks”, nagranych dla Radia BiS, z udziałem pracowników archiwum, a przeznaczonych dla gimnazjalistów, poruszającego problematykę przemijania oraz liczenia i przeliczania czasu na podstawie źródeł archiwalnych.
- Pracownicy archiwum w ramach popularyzacji zasobu przeprowadzili 7 lekcji historii dla grup uczniów ze szkół warszawskich, połączonych z oprowadzaniem po wystawie. Omawiano m.in. zagadnienie zniszczeń wojennych Starówki, powstanie BOS, plan odbudowy Warszawy, rolę artystów plastyków w zdobieniu fasad kamieniczek Starówki, rodzaje technik plastycznych itp.
- „Gazeta Wyborcza” zamieściła artykuły zapowiadające cykl imprez planowanych z okazji „Dni Otwartych Archiwów”.

AP W ZIELONEJ GÓRZE

- 21 VI 2003 r. — z okazji 700-lecia miasta Żagania pracownicy archiwum zaangażowali się w organizację wystawy poświęconej dziejom miasta. Otwarcie wystawy zostało poprzedzone uroczystą sesją Rady Miasta.

5. WIZYTY

AAN

- 15–19 IX 2003 r. — František Šuchma, przedstawiciel Wydziału Archiwów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej, w trakcie swojej wizyty w Polsce odwiedził AAN

oraz Archiwum PAN, gdzie zapoznał się z organizacją i działalnością tych placówek — ze szczególnym uwzględnieniem kwestii nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym i brakowaniem dokumentacji niearchiwalnej. Ponadto wizytował Archiwum Sejmu RP oraz Centralne Archiwum Wojskowe w Rembertowie, a także wymienił poglądy z pracownikami Wydziału Organizacji i Udostępniania Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

- 23–26 IX 2003 r. — gościem archiwum był Zbigniew Stańczyk, pracownik działu Zbiorów Europejskich Archiwum Instytutu Hoovera przy Uniwersytecie w Stanford (Kalifornia), przygotowujący scenariusz wystawy poświęconej osobie prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki, Herberta Hoovera.

AP W ŁODZI

- 28 VIII 2003 r. — w uroczystości obchodów 59. rocznicy likwidacji getta w Łodzi uczestniczyła, na zaproszenie Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Łodzi, delegacja AP w Łodzi z dyrektorem Urszulą Zarzycka-Sutter. Po okolicznościowych wystąpieniach władz wojewódzkich, miejskich, kombatanckich, organizacji żydowskich oraz ekumenicznych modlitwach, przedstawiciele archiwum złożyli kwiaty pod pomnikiem męczeństwa i zagłady Żydów getta łódzkiego.
- 24 IX 2003 r. — archiwum gościło 10. członków Towarzystwa Krzewienia Wiedzy o Holokauście im. Stanisława Heinzla z Berlina. Podczas tego spotkania mgr Julian Baranowski zapoznał przybyłych ze źródłami archiwalnymi dotyczącymi Holokaustu przechowywanymi w AP w Łodzi; przedstawił także historię getta łódzkiego i zagłady jego mieszkańców. Wystąpienie ilustrowane było zdjęciami i dokumentami okupacyjnej Łodzi i getta.

AP W POZNANIU

- 28–30 IV 2003 r. — pracownicy AP w Poznaniu wraz z członkami poznańskiego Oddziału SAP oraz pracownikami i studentami Zakładu Archiwistyki IH UAM uczestniczyli w wyjeździe studyjnym do Niemiec. Archiwiści zwiedzali Bamberg, Norymbergę i Bayreuth. Głównym punktem wyjazdu była wizyta w Lastenausgleichsarchiv w Bayreuth.

- 27 V 2003 r. — pracownicy AP w Poznaniu wraz z członkami poznańskiego Oddziału SAP złożyli wizytę w AP w Lesznie. Po zapoznaniu się z warunkami pracy archiwistów w nowo wybudowanej siedzibie archiwum, udano się do pobliskiej Wschowy.

AP W SZCZECINIE

- 5 VII 2003 r. — Sylwia Bretschneider, prezydent Parlamentu Meklemburgii-Pomorza Przedniego, złożyła wizytę w AP w Szczecinie. Towarzyszyło jej dwóch parlamentarzystów niemieckich oraz Karol Osowski, przewodniczący Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego. Z delegacją spotkało się kierownictwo archiwum. Sylwia Bretschneider była dobrze zorientowana w problematyce archiwalnej, a także w zasobie archiwum. Dr Jan Macholak odpowiadał na wiele szczegółowych pytań dotyczących współczesnego funkcjonowania archiwum. Równocześnie zaprezentowano najstarsze dokumenty pochodzące z różnych kancelarii i okresów historycznych. Efektem spotkania była deklaracja o konieczności dalszej ścisłej współpracy archiwalnej pomiędzy archiwum szczecińskim a archiwami krajowym w Greifswaldzie i Schwerinie, np. na wzór ostatnio zawartego porozumienia Landesarchiv Greifswald z Archiwum Państwowym w Szczecinie dotyczącego mikrofilmowania i wymiany mikrofilmów (AP w Szczecinie otrzymało na ten cel nowoczesną maszynę mikrofilmową).
- 15 VII 2003 r. — A. Lodaum, profesor paryskiej Sorbony, nawiązujący kontakty ze szczecińskim środowiskiem humanistycznym, odwiedził archiwum, gdzie przeprowadził rozmowy na temat obecności Francuzów na Pomorzu, szczególnie hugenotów oraz robotników przymusowych w okresie II wojny światowej.
- 11 VIII 2003 r. — gościem archiwum był Dušan Škvarna, który w ramach zebrań naukowych wygłosił wykład na temat „Symbole i symbolika w Republice Słowacji”. Było to już drugie tego typu spotkanie z pracownikami szczecińskiego archiwum. Efektem pierwszego jest artykuł pt. „Archiwa i ich zbiory w Republice Słowacji” opublikowany w „Szczecińskim Informatorze Archiwalnym”.
- 30 IX 2003 r. — w budynku ekspozytury w Strzmielu (dawna posiadłość rodowa v. Borcków) złożyła wizytę kilkunastoosobowa grupa przedstawicieli tej rodziny z nestorem rodu Wulfem v. Borck. Od czasu odrestaurowania pałacu przez archiwum szczecińskie istnieje możliwość spojrzenia w przeszłość i współczesnych wzajemnych kontaktów — powiedział na spotkaniu

D. v. Borck. Towarzyszyła temu ekspozycja dokumentów dotyczących rodziny z zasobu AP w Szczecinie.

6. JUBILEUSZE

AP W BYDGOSZCZY

- 9 X 2003 r. — w Oddziale w Inowrocławiu AP w Bydgoszczy obchodzono uroczyste jubileusz 50-lecia tego archiwum. Wzięli w nim udział m.in. poseł na Sejm RP, prezydent miasta Inowrocławia, starosta inowrocławski, wójt gminy Inowrocław, archiwiści toruńscy, inowrocławscy i bydgoscy, mieszkańcy miast, liczna grupa młodzieży licealnej (około 80. osób). Program jubileuszowy obejmował sesję popularno-naukową, na której zostały wygłoszone trzy referaty, i wystawę pt. „50 lat w służbie regionu” (katalog wystawy wydano drukiem). Uroczystość zainauguowała „Dni Otwarte” w oddziale inowrocławskim archiwum.

7. NOWOŚCI WYDAWNICZE

AP W KALISZU

- 4 VI 2003 r. — w siedzibie Wyższego Seminarium Duchownego w Kaliszu odbyła się promocja pamiątek pt. *Wspomnienia z mego życia i pracy* autorstwa ks. Wacława Blizińskiego, znanego społecznika i twórcy wzorowej wsi Lisków w okresie międzywojennym. Pamiątki opracował i przypisami opatrzył mgr Grzegorz Waliś, pracownik AP w Kaliszu.

AP W POZNANIU

- II 2003 r. — w serii *Biblioteka Kroniki Miasta Poznania* ukazał się pierwszy tom publikacji pt. *Władze miasta Poznania 1253–1703*, opracowany przez prof. Jacka Wiesiołowskiego i Zofię Wojciechowską, kustosza AP w Poznaniu.
- V 2003 r. — w numerze drugim *Kroniki Miasta Poznania*, wydanej pod przewodnim tytułem *W cieniu ratuszowej wieży*, opublikowano artykuły Zofii Wojciechowskiej pt. „Wizje kamienic przyrynkowych z XVI–XVIII w.” oraz Adama Bieniaszewskiego, dyrektora archiwum, pt. „Właściciele posesji i mieszkańcy Starego Rynku w 1792 r.”.

- 27 VI 2003 r. — odbyła się promocja numeru 8–9 *Poznańskiego Rocznika Archiwalno-Historycznego*.

AP W SIEDLCACH

- 19 IX 2003 r. — w sali audiowizualnej Muzeum Regionalnego w Siedlcach odbyła się promocja książki Urszuli Głowackiej-Maksymiuk *Aleksandra z książąt Czarotryskich Ogińska*, wydanej przez Fundację Rozwoju Badań Regionalnych „Sigillum” i AP w Siedlcach. Uczestniczyło w niej ponad 120 osób. Byli to nauczyciele, dziennikarze, pracownicy placówek kulturalnych i uczelni, mieszkańcy, a także przedstawiciele władz: prezydent Robert Ambroziewicz, radni Rady Miejskiej i Sejmiku Mazowieckiego, szefowie delegatur Urzędu Wojewódzkiego i Marszałkowskiego. Po prezentacji książki autorka udzieliła wywiadu dla Katolickiego Radia Podlasia. W prasie siedleckiej ukazały się pozytywne recenzje na temat książki, w których podkreślono fakt, że autorka jest archiwistką, dzięki czemu książka jest bogata źródłowo. Recenzje te opublikowały tygodniki: „Kurier Siedlecki”, „Tygodnik Siedlecki”, „Życie Siedleckie”, „Podlaskie Echo Katolickie”.

AP W SZCZECINIE

- VII 2003 r. — ukazało się opracowanie *Akta osobowe cudzoziemskich robotników przymusowych (1939–1940) z zespołu Prezydium Policji w Szczecinie (Polizeipräsidium in Stettin)*. Głównym trzonem publikacji jest wykaz nazwisk cudzoziemskich robotników przymusowych deportowanych do prac w przemyśle i rolnictwie na terenie Szczecina oraz okolic w latach 1939–1945. Rejestr obejmuje około 57 000 osób czterdziestu narodowości, których dane odnaleźć można w zespole „Prezydium Policji w Szczecinie (Polizeipräsidium in Stettin)” przechowywanym w zasobie AP w Szczecinie. Były one zapisywane na dwóch różniących się od siebie formularzach oraz w teczkach osobowych. Indeks poprzedzono obszernym wstępem o charakterze historycznym i archiwalnym autorów pracy — Witolda Mijala, pracownika AP w Szczecinie, oraz Przemysława Mijala, a także, w formie załączników, przykładowymi rodzajami dokumentów. Informacje tworzące indeks nazwisk ograniczono do niezbędnych danych, umożliwiających odnalezienie poszukiwanych. Zapis nazwiska i imienia jest bezpośrednim odwzorowaniem z akt osobowych, zakładanych przez urzędników niemieckich z zachowaniem oczywistych i ewentualnych pomyłek, które

wystąpiły podczas rejestracji w urzędzie. Ze względu na niewielki nakład wydawnictwo dostępne jest w formie elektronicznej.

AP W ZIELONEJ GÓRRZE

- Ukazał się drukiem *Informator o zasobie Archiwum Państwowego w Zielonej Górze* przygotowany w 2001 r. W opracowaniu tekstów uczestniczyli pracownicy archiwum, natomiast prace redakcyjne wykonali dr Zbigniew Bujkiewicz i prof. dr hab. Wojciech Strzyżewski z Uniwersytetu Zielonogórskiego.

NDAP

Ambasada RP w Bukareszcie 1919–1940 (1941). Inwentarz, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2002, ss. 95+1nlb., ISBN 83-86643-38-2, cena 18,00 zł

Publikacja dotyczy akt Ambasady RP w Bukareszcie przechowywanych w Archiwum Akt Nowych. Charakteryzuje materiały z lat 1919–1940 (z 1941 r. zachowała się jedynie teczka Biura Weryfikacji, Rejestracji i Ewidencji Samochodów przy Ambasadzie RP). Ma ona szczególne znaczenie dla badaczy stosunków ekonomicznych między Polską a Rumunią. Uzupełniają ją indeksy: osobowy, geograficzny i rzeczowy. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Archives in the Society. Materials of the International Conference: Elbląg, May 22–24, 2003, ed by W. Stępiak, Warszawa 2003, ss. 293, ISBN 83-89115-20-4, cena 22,00 zł

Materiały z obrad prekongresu MRA (obrady Komitetów: ds. Bieżącej Dokumentacji Elektronicznej w Środowisku Cyfrowym; ds. Oceny Dokumentacji; ds. Prawnych) i IX Międzynarodowej Konferencji Archiwów Państwowych Europy Środkowej i Wschodniej zorganizowanej przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych. W trakcie obrad omówiono temat „Archiwa w Społeczeństwie” ze szczególnym uwzględnieniem problematyki przystosowania archiwów państw Europy Środkowej i Wschodniej do funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej (dostęp do informacji i dokumentów, aspekty prawne działalności archiwów, dostosowanie prawa archiwalnego w poszczególnych krajach do standardów europejskich, zarządzanie zbiorami archiwalnymi). PUBLIKACJA ZOSTANIE PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Archiwa w postaci cyfrowej. Materiały międzynarodowych warsztatów Delos CEE „Standaryzacja. Od Międzynarodowego Standardu Opisu Archiwalnego ISAD(G) do formatu Kodowanego Opisu Archiwalnego EAD. Wprowadzenie i najlepsze praktyki”, Warszawa 25–26 kwietnia 2003 r., red. E. Rosowska, Warszawa 2003, ss. 144, ISBN 83-89115-21-2, cena 24,00 zł

Publikacja zawiera materiały przedstawione w trakcie warsztatów służących wymianie wiedzy i doświadczeń w zakresie standaryzacji informacji archiwalnej użytkowanej w środowisku komputerowym. PUBLIKACJA została PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Archiwum Państwowe w Elblągu z siedzibą w Malborku. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. A. Welniak, Warszawa 2003, ss. 257+13 nlb., ISBN 83-89115-17-4, cena 25,00 zł

Prezentowany informator jest pierwszym publikowanym wydawnictwem informacyjnym o zasobie AP w Elblągu z siedzibą w Malborku. Został przygotowany z myślą o osobach prowadzących w archiwum samodzielne poszukiwania dotyczące przeszłości Żuław, Powiśla i ziemi elbląskiej. Dostarcza wiadomości o dziejach archiwum, jego funkcjonowaniu i zgromadzonym zasobie oraz materiałach archiwalnych przechowywanych z powodu historycznych uwarunkowań regionu w innych archiwach. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Historia rodzinna, oprac. A. Laszuk, V. Lipińska, I. Mazur, Warszawa 2003, ss. 12, ISBN 83-89115-35-2

Publikacja zawiera informacje i wskazówki dotyczące zasad prowadzenia poszukiwań genealogicznych w archiwach państwowych. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Ochrona dziedzictwa cyfrowego. Zalecenia, oprac. National Library of Australia, Warszawa 2003, ss. 188, ISBN 83-89115-22-0, (publikacja przeznaczona wyłącznie do rozprowadzania bezpłatnego)

Polska wersja językowa publikacji opracowanej przez Bibliotekę Narodową Australii na zlecenie UNESCO. Zawiera ogólne wskazówki i zalecenia techniczne dotyczące ochrony i zapewnienia ciągłej dostępności rozrastającego się dziedzictwa cyfrowego świata. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Polonika w Austriackim Archiwum Państwowym 1772–1918, oprac. J. Gaul, Warszawa 2003, ss. 575 + 1 nlb., ISBN 83-89115-16-6, cena 60,00 zł

Przewodnik omawia 289 zespołów/podzespołów/serii/podserii z polonikami z lat 1772–1918 zarejestrowanych w sześciu oddziałach Austriackiego Archiwum Państwowego w Wiedniu: Allgemeines Verwaltungsarchiv, Archiv der Republik, Finanzarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Hofkammerarchiv, Kriegsarchiv. Archiwalia te odnoszą się do różnych aspektów życia wojskowego, politycznego, społeczno-gospodarczego, religijnego i kulturalnego w Galicji i na Śląsku oraz na innych obszarach polskich zagarniętych przez Austrię podczas rozbiorów. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Teki Archiwalne. Seria Nowa, t. 7 (29), red. E. Kołodziej, Warszawa 2003, ss. 276+2 nlb, ISSN 0494-9986, ISBN 83-89115-19-0, cena 20,00 zł

Czasopismo publikujące artykuły dotyczące archiwistyki i archiwoznawstwa oraz teksty źródłowe z zasobu AAN. Posiada następujące działy: artykułów, miscellaneów, informacji o zasobie archiwalnym, kronikę oraz wspomnienia pośmiertne. Na uwagę zasługują m. in. artykuły: E. Kołodziej o aktach Ambasady RP w Waszyngtonie przechowywanych w zasobie AAN, A. Opary o aktach notariuszy z lat 1918–1951 w archiwach państwowych i K. Szczepana na temat udostępniania materiałów archiwalnych w archiwach państwowych. PUBLIKACJA ZOSTANIE PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP.

A.G.Dąbrowski (AAN), J.Kutta (AP Bydgoszcz), AP Częstochowa, AP Elbląg z siedzibą w Malborku, J. Bławat (AP Gdańsk), M. Lisiecka (AP Kalisz), J. Adamus, S. Korba (AP Katowice), E. Szczepaniak (AP Kielce), U. Zarzycka-Sutter (AP Łódź), J. Kornek (AP Opole), B. Karwalska (AP Poznań), E. Laska (AP Przemyśl), AP Radom, AP Siedlce, AP Suwałki, AP Szczecin, B. Herdzin (AP Toruń), D. Skorwider (AP m. st. W-wy), T. Dzwonkowski (AP Zielona Góra).

IV. SPRAWY KADROWE

1. NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

- Po pomyślnym zaliczeniu postępowania kwalifikacyjnego w służbie cywilnej, z dniem 1 X 2003 r. czterech pracowników archiwów państwowych zostało mianowanych przez Szefa Służby Cywilnej urzędnikami służby cywilnej. Są to:

Anna Barszcz, referendarz w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych,

Barbara Berska, kierownik oddziału Archiwum Państwowego w Krakowie,

Joanna Chojecka, zastępca dyrektora Archiwum Państwowego w Koszalinie,

Paweł Pietrzyk, kustosz w Archiwum Państwowym w Łodzi.

- Pani Naczelną Dyrektorkę Archiwów Państwowych z dniem 18 listopada 2003 roku powierzyła mgr Jolancie Louchin pełnienie obowiązków dyrektora Archiwum Akt Nowych, w związku z przejściem dr. Tadeusza Krawczaka do pracy w Zakładzie Naukowym Archiwistyki Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Pani mgr J. Louchin, absolwentka Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego, dotychczas zastępca dyrektora AAN, będzie pełnić te obowiązki do czasu powołania dyrektora tej placówki.

I. Prusinowska (Dział Kadr i Zatrudnienia)

2. ARCHIWA PAŃSTWOWE

AP W KOSZALINIE

- Pismem z dnia 28 VII 2003 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, przychyłając się do wniosku dyrektora AP w Koszalinie, wyraził zgodę na zatrudnienie mgr Joanny Chojeckiej (kierownika Oddziału I), na stanowisku zastępcy dyrektora.

S. Miara (AP Koszalin),

V. PRZEPISY PRAWNE

- 1 IX 2003 r. — weszła w życie kolejna nowelizacja ustawy „archiwalnej”, wprowadzona przez art. 3 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianach niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizacji jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (DzU Nr 137, poz. 1302); zmiany dotyczą organizacji archiwów w niektórych jednostkach organizacyjnych podległych ministrowi finansów.
- w III kwartale 2003 r. weszły w życie dwa rozporządzenia wykonawcze Ministerstwa Kultury do ustawy „archiwalnej”:
 - z dnia 6 VI 2003 r. w sprawie określenia rodzaju wykształcenia uznanego za specjalistyczne oraz dokumentów potwierdzających praktyki zawodowe, wymaganych dla osób wykonujących niektóre czynności związane z dokumentacją osobową i płacową pracodawców (DzU Nr 108, poz. 1016),
 - z dnia 14 VII 2003 r. w sprawie określenia maksymalnej wysokości opłat za sporządzenie odpisu lub kopii dokumentacji o czasowym przechowywaniu (DzU Nr 135, poz. 1270),
- w sierpniu 2003 r. przesłany został dyrektorom archiwów państwowych do zaopiniowania projekt ustawy – Prawo archiwalne.

S. Cimaszewski (Dział Obsługi Prawnej)